

Papier – tradycyjny produkt, nowoczesna branża

Sytuacja polskiego przemysłu papierniczego w dobie
cyfryzacji i gospodarki o obiegu zamkniętym

Data publikacji: Kwiecień 2021

Spis treści

Podsumowanie	4
Przemysł papierniczy w Polsce: jaki jest i co produkuje?	6
Nasza rola w Europie i krajowe specjalizacje	12
Bieżąca sytuacja. Wpływ kryzysu COVID	17
Co dalej? Miejsce papieru w nowoczesnej gospodarce	20
Wnioski dla krajowego sektora papieru	26

Kamil Zduniuk

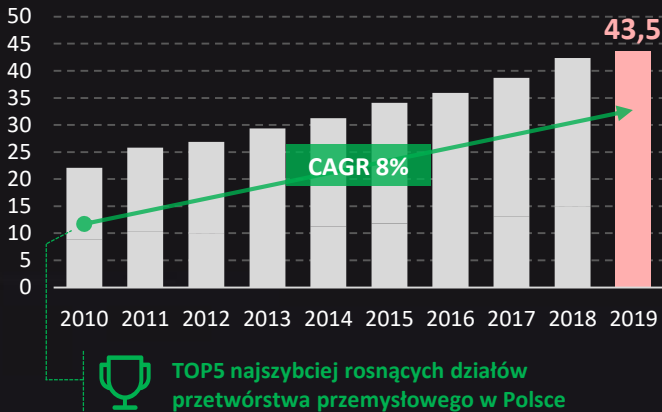
✉ kamil.zduniuk@pekao.com.pl

Kluczowe wnioski z raportu

1

Przemysł papierniczy to ważny, choć czasem trochę niedoceniany obszar polskiej gospodarki

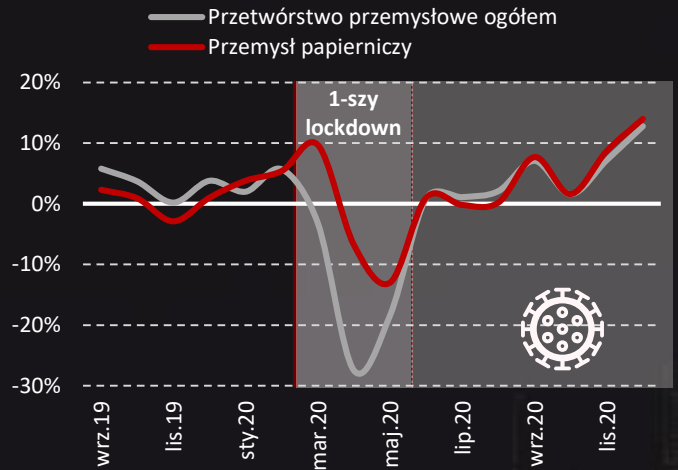
Wartość produkcji sprzedanej, w mld PLN

2

Sektor jest jednym z tych, które obronną ręką wychodzą z kryzysu COVID

Produkcja sprzedana – zmiana r/r, w cenach stałych

Najszybciej rozwijają się segmenty opakowań oraz wyrobów higieniczno-sanitarnych

Wolumen produkcji, w mln ton

+3% r/r

Taką dynamikę osiągnął w trudnym 2020 roku przemysł papierniczy. Okazał się on jednym z bardziej odpornych na pandemię sektorów

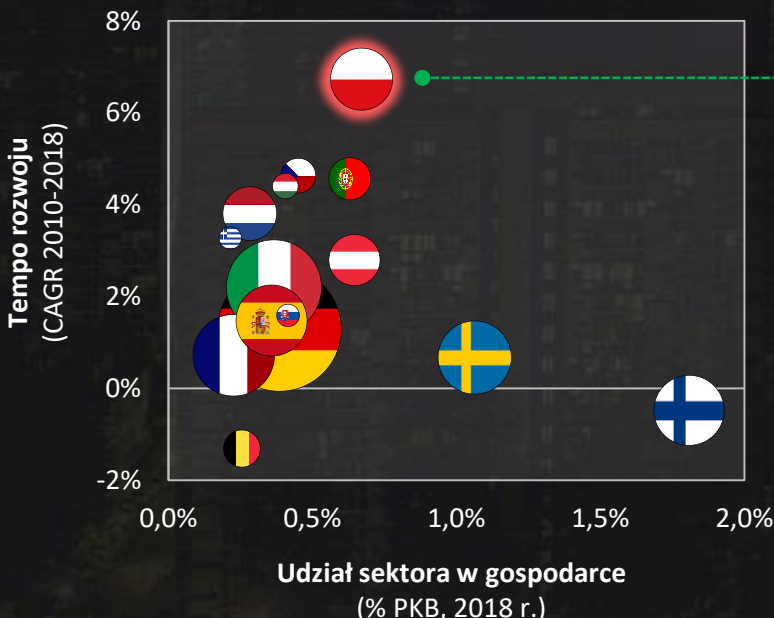

To efekt charakteru kryzysu, który wzmocnił popyt na opakowania z papieru (m.in. przez skokowy wzrost roli e-commerce) oraz wyroby higieniczne (wzmoczona dbałość o higienę)

3

Nasza pozycja w Europie z roku na rok rośnie. Należymy obecnie do stosunkowo wąskiej grupy krajów specjalizujących się w papiernictwie, przede wszystkim przetwórstwie w gotowe wyroby

Wielkość koła odpowiada rozmiarowi sektora (mierzonego jego wartością produkcji)

1

Najwyższe tempo wzrostu w UE

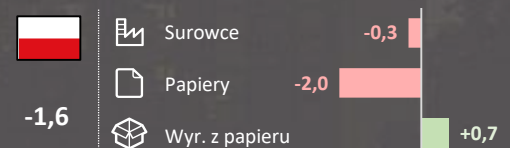
3

Trzeci najwyższy udział sektora w PKB kraju

6%

Udział w produkcji UE w 2018 r. (wzrost z 4% w 2010 r.)

Bilans handlowy, w mln ton

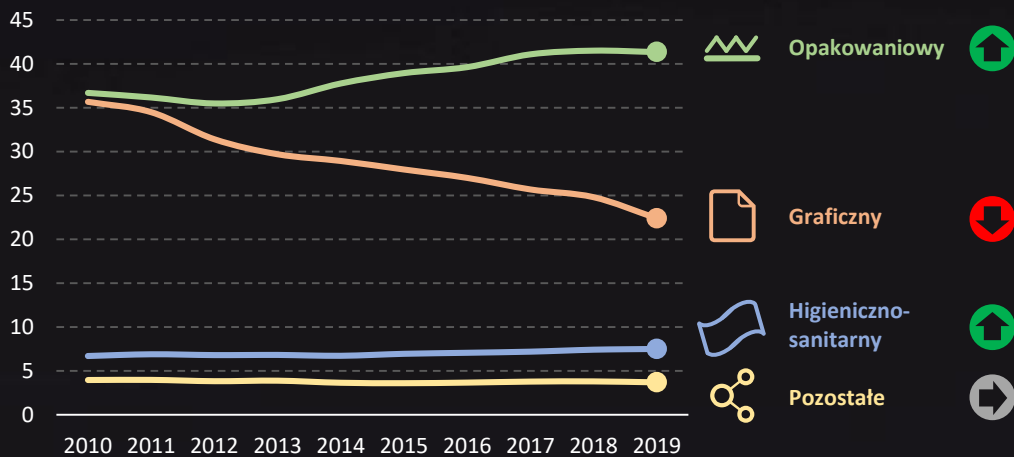

Polska jest „przetwórcą” papieru – produkujemy i eksportujemy gotowe wyroby, natomiast silną importochłonnością cechują się początkowe etapy łańcucha wartości (surowce i półprodukty)

4

Mimo postępującej cyfryzacji, papier pozostanie ważnym surowcem w nowoczesnych gospodarkach. Sprzyja temu także otoczenie regulacyjne

Zużycie papieru w Europie (kraje zrzeszone w CEPI) według rodzaju

Kiedy niektóre zastosowania papieru faktycznie tracą na znaczeniu, rola innych rośnie wraz z rozwojem gospodarczym. Jest to strukturalna zmiana popytu

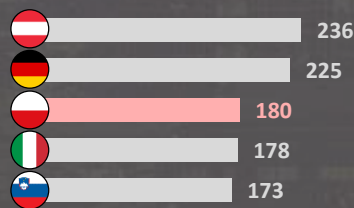
55%
taka część nowej produkcji papierniczej w Europie powstaje z surowca wtórnego

Proekologiczne regulacje unijne sprzyjają użyciu materiałów o mniejszej szkodliwości środowiskowej, a umiejętnie produkowany i wykorzystany papier dobrze wpisuje się w ideę nowoczesnej, ekologicznej gospodarki o obiegu zamkniętym. W efekcie w wielu obszarach nie tylko będzie on umacniał swoją pozycję, ale nawet w pewnym stopniu „wygryzał” inne materiały

5

Polski sektor papierniczy ma duży potencjał dalszego rozwoju opartego na dwóch filarach: dalszym wykorzystaniu silnego krajowego popytu oraz ekspansji eksportowej. Nie w pełni wykorzystujemy jednak potencjał surowca wtórnego

Zużycie papieru do przetwórstwa per capita – TOP5 krajów UE, w kg/osobę, 2019 r.

Polska już teraz cechuje się jedną z najwyższych w UE konsumpcji papieru do dalszego przetwórstwa. Ważnym motorem napędowym jest **chłonny rynek wewnętrzny**, czego źródłem można szukać w charakterze naszej gospodarki:

- Specyficzna struktura sektorowa**
Duża rola przemysłu i branż o wysokim popycie na opakowania do transportu
- Rola hubu logistycznego**
Strategiczne umiejscowienie w UE – centra dystrybucyjne wielu sektorów
- Potencjał ludnościowy**
Duży popyt na szereg produktów pierwszej potrzeby, np. higienicznych

To trwałe cechy, które będą dalej pomagały w rozwoju sektora wraz z wzrostem gospodarki

Eksport wyrobów z papieru – TOP5 krajów UE, tys. ton, 2019 r.

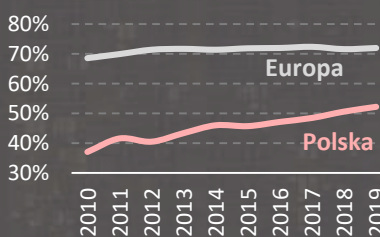

Chłonny krajowy rynek bynajmniej nie ogranicza ekspansji eksportowej. Już teraz jesteśmy **jednym z największych eksporterów gotowych wyrobów z papieru**

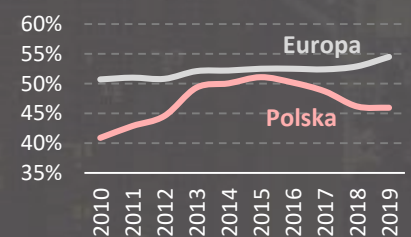
Niskie koszty produkcji przy wysokiej jakości produktów przekładają się na **wysoką międzynarodową konkurencyjność**

Co ważne, nasze specjalizacje obejmują **najbardziej rozwojowe obszary** – sektor opakowań oraz higieniczno-sanitarny

Wskaźnik recyklingu – udział surowca odzyskanego jako % zużycia papieru

Udział surowca z recyklingu jako % produkcji przemysłu papierniczego

Obecnie **nie wykorzystujemy w pełni potencjału ekologicznego papieru w zakresie makulatury** nadającej się do zużycia w przemyśle. Skala koniecznych dostosowań jest duża i dotyczy licznych etapów łańcucha (w tym systemu gospodarki odpadami), ale odpowiednie inwestycje pomogłyby m.in. w zmniejszeniu uzależnienia od importu surowców oraz w spełnieniu celów gospodarki o obiegu zamkniętym

Przemysł papierniczy w Polsce: jaki jest i co produkuje?

Przemysł papierniczy to ważny, a mimo wszystko trochę niedoceniany obszar polskiej gospodarki

Motoryzacja, artykuły spożywcze czy surowce – takie obszary przemysłu najczęściej przykuwają uwagę obserwatorów i mediów. Tymczasem szereg branż zostaje nieco w ich cieniu, mimo, że często dostarczają one produkty równie niezbędne do codziennego funkcjonowania. **Do takich branż należy z pewnością zaliczyć produkcję papieru, tylko pozornie mogącą się kojarzyć z tradycyjnym przemysłem „na wymarcu” w dobie coraz powszechniejszej cyfryzacji.** Choć niewiele sektorów przemysłu może pochwalić się tak bogatą historią, to **papier wciąż pozostaje kluczowym surowcem we współczesnej gospodarce.** Jak się okazuje, polska branża ma powody do zadowolenia i może pochwalić się solidną dynamiką rozwojową.

Polska zaznacza swoją obecność na wszystkich etapach łańcucha wartości branży papierniczej

Upraszczając, na łańcuch ten składają się trzy etapy:

- **pozyskiwanie surowców:** pierwotnych (celulozy z surowców włóknistych) lub wtórnych (makulatury, czyli papieru i tektury z odzysku);
- **produkcja różnych rodzajów papieru;**
- **produkcja wyrobów z papieru.**

Uzyskanie pierwotnej masy celulozowej jest najbardziej kapitałochłonnym elementem procesu, dlatego jej produkcją zajmują się obecnie głównie wielkoskalowe zakłady, najczęściej zintegrowane z dalszymi etapami łańcucha. W Polsce pozostało obecnie tylko kilka takich zakładów. Natomiast na kolejnych etapach, w szczególności w przypadku końcowych wyrobów, bariery wejścia są znacznie mniejsze, stąd na rynku działa duża liczba firm, skupujących i przerabiających surowiec celulozowy i/lub makulaturowy czy też gotowy papier. Według statystyk GUS, firm sklasyfikowanych w ramach PKD 17 i zatrudniających co najmniej 10 osób funkcjonuje około 700-800. Z kolei dane Eurostat pozwalają wyciągnąć wniosek, że **pod względem łącznej liczby przedsiębiorstw z branży papierniczej Polska plasuje się w czołówce Unii Europejskiej.** Trzeba jednak pamiętać, że jest to efekt nie tylko istotnej roli sektora w Polsce, ale też jego silnego rozdrobnienia na tle UE.

Co naturalne, waga dużych firm (zatrudniających >250 pracowników) jest dominująca; **na tle całego polskiego**

Papiernictwo: poznaj profesjonalną terminologię

Papier pod lupą

Uproszczony schemat produkcji papieru

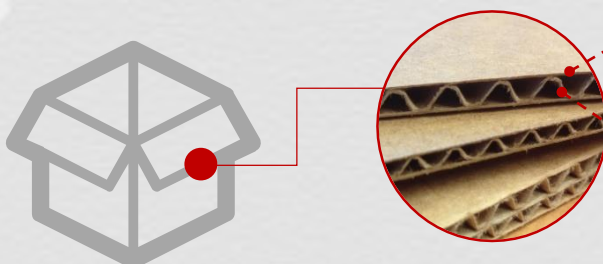
Masa celulozowa NBSK/BHKP: jest podstawowym surowcem do produkcji papieru. Oznaczenia NBSK i BHKP – często spotykane w środowisku papierniczym – odnoszą się do rodzaju drewna (odpowiednio iglaste i liściaste drzewa północne, podstawowe dla europejskiego i polskiego przemysłu) oraz metody roztwarzania. Drzewa iglaste i liściaste mają różną budowę, a w związku z tym celuloza ma inne właściwości i lepiej sprawdza się w innych wyrobach

Rodzaje papieru: rozróżnia się je ze względu na gramaturę, czyli de facto ich masą jednostkową (ile gramów papieru przypada na m²). Im większa gramatura, tym „cięższy” papier – co przeważnie oznacza po prostu „grubszy” papier². Nazewnictwo potrafi różnić się między krajami i stanowi nomenklaturę często jedynie umowną³

Tektura falista: powstaje z niej duża część opakowań, głównie tych do transportu. To po prostu tektura sklejana w charakterystyczny sposób – naprzemienne warstwy płaskie i pofalowane. Taka konstrukcja zapewnia wytrzymałość wielokrotnie większą, niż wskazywałyby na to właściwości papieru (kojarzącego się z „delikatnym” produktem). Występują tektury faliste 3-, 5- czy nawet 7-warstwowe. Producenci opakowań nie tylko odpowiednio składają i wycinają tekturę, ale mogą też oferować nadrukowanie na zewnętrznej warstwie (np. logo produktu)

Liner: czyli warstwa płaska. Najczęściej występuje jako kraftliner (wysokiej jakości, dominuje tu surowiec pierwotny – przeważnie 70-80%) lub testliner (zazwyczaj w 100% z surowca z recyklingu)

Fluting: czyli warstwa pofalowana. To ona odpowiada za wytrzymałość konstrukcji. Stanowi jej wypełnienie i niemal zawsze wykonana jest z surowca makulaturowego (odzyskanego)

1) Drzewa nie są jedynym źródłem celulozy (należą do nich także bawełna, len, słoma, a wraz z postępem badań coraz bardziej „egzotyczne” materiały), ale na skalę przemysłową wciąż pozostają tym zdecydowanie dominującym (ok. 95% podaży w przypadku naszych stref klimatycznych) 2) Nie dotyczy papierów wolumenowych (objętościowych) 3) Przytoczone zostało stosowanie w Polsce nazewnictwo; wartość graniczna różni się w zależności od norm
Źródło: CEPI, SPP, Pekao Analizy

przemysłu rola sektora MŚP w papiernictwie jest jednak mimo wszystko wyraźnie większa. Udział małych i średnich firm w przychodach wynosi blisko 33%, wobec 26% dla całego przetwórstwa.

Charakterystyczną cechą polskiego przemysłu papierniczego jest **współcześnie duża rola kapitału zagranicznego**. Wynika to z szeregu czynników, ale pierwszym katalizatorem były procesy prywatyzacyjne z lat 90. – wówczas szereg gigantów światowego papiernictwa wyraziło chęć przejęcia i modernizacji przestarzałych krajowych zakładów celulozowo-papierniczych. Efektywność kosztowa i dobra lokalizacja w Europie, potem także preferencyjne warunki w SSE i duży, dynamicznie rosnący rynek wewnętrzny ugruntowały pozycję Polski jako atrakcyjnego miejsca do lokowania kolejnych inwestycji. Obecnie firmy zagraniczne tworzą ścisłą czołówkę największych przedsiębiorstw w branży, a ich udział w przychodach wynosi ok. 60%.

Zagraniczni inwestorzy wnieśli więc kapitał i know-how, odgrywając tym samym kluczową rolę w rozwoju polskiego przemysłu papierniczego. Niemniej, **szereg krajowych graczy z sukcesami rywalizuje na tym trudnym rynku, często efektywnie wykorzystując nisze produktowe i/lub geograficzne**.

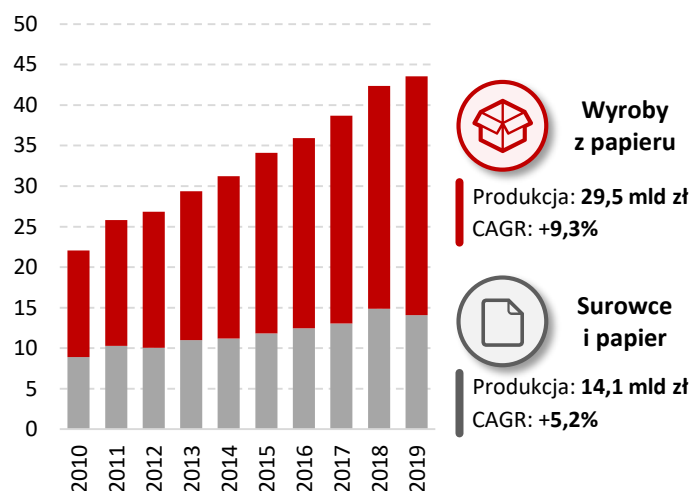
Wartość produkcji sprzedanej papiernictwa rośnie w tempie prawie 8% rocznie – to jeden z najlepszych wyników w przemyśle na przestrzeni ostatniej dekady

Produkcja sprzedana branży wyniosła w 2019 roku 43,5 mld zł. Jest to więc średniej wielkości sektor – gdyby zestawić wszystkie 23 działy przetwórstwa przemysłowego w Polsce, branża papiernicza wypadłaby dokładnie w połowie, na 12 miejscu. O dużej roli dla krajowej gospodarki świadczy jednak jego udział w PKB. Wartość na poziomie 0,7% może wydawać się niewielka, ale jest to **trzeci największy udział wśród krajów Unii Europejskiej** (wyprzedzają nas w tym względzie jedynie Szwecja i Finlandia).

Rys. 1

Wartość produkcji sprzedanej przemysłu papierniczego w Polsce

w mld PLN

Udział MŚP
w przychodach

33%

26%

Udział kapitału
zagranicznego
w przychodach

60%

49%

■ Przemysł papierniczy

■ Przetwórstwo przemysłowe

Źródło: GUS, Pont Info, Pekao Analizy

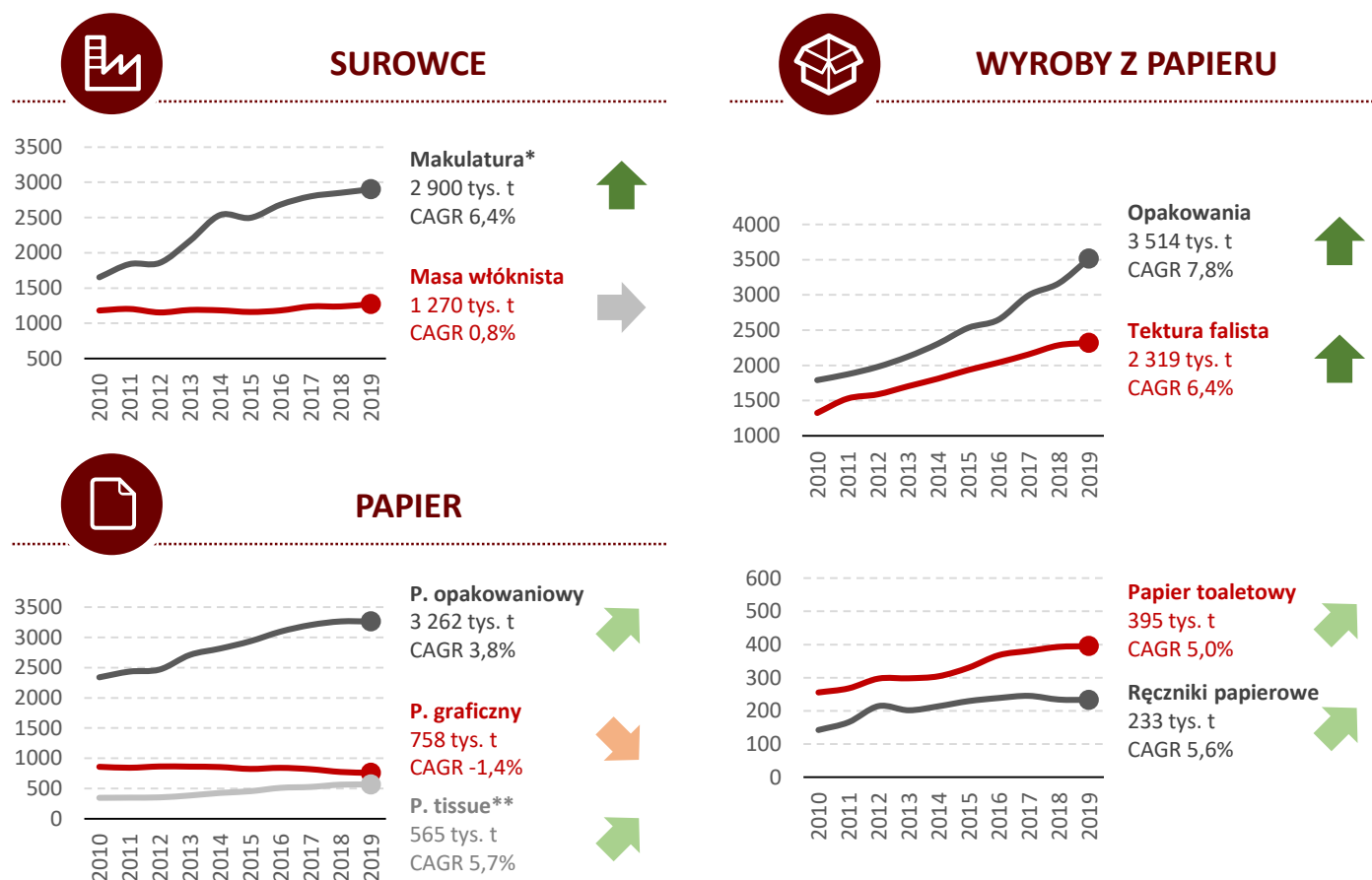
Na tle innych gałęzi papiernictwo wyróżnia się ponadto zdecydowanie ponadprzeciętnym tempem rozwoju, które w ostatniej dekadzie wyraźnie przekraczało wynik całego przemysłu w Polsce. Przyrastając średnio o 7,8% w okresie 2010-2019 sektor znalazł się w TOP5 najszybciej rosnących obszarów polskiego przemysłu (w tym wśród sektorów o co najmniej podobnej wielkości lepiej wypadł jedynie przemysł urządzeń elektrycznych). Średni wynik dla przetwórstwa wyniósł w omawianym okresie 5,3%.

Około 1/3 wartości produkcji przypada na surowce i papier, a 2/3 na wyroby z papieru (gdzie główną rolę pełnią opakowania). Obszar wyrobów osiąga również wyższą dynamikę (średnio 9,3% wobec 5,2% w latach 2010-2019). Tempo rozwojowe branży ewidentnie świadczy o tym, że papier bynajmniej nie jest działalnością schyłkową, czego przyczyną szerzej rozwija dalsza część raportu.

Na przestrzeni ostatniej dekady przemysł papierniczy podwoił wartość produkcji. To jedna z najlepszych dynamik w krajowym przemyśle

Rys. 2 Produkcja wybranych wyrobów przemysłu papierniczego w Polsce

w tys. ton

* Odzyskana masa włóknista – zgodnie z definicją FAO ** Papiery służące do produkcji wyrobów higienicznych i sanitarnych
 Źródło: GUS, FAO, Pekao Analizy

Na przestrzeni ostatniej dekady **pod względem tempa rozwoju na szczególne wyróżnienie zasługuje łańcuch opakowaniowy** – w tym gotowe opakowania (średnio prawie 8% wzrostu o okresie 2010-2019) oraz wykorzystywana do ich produkcji tektura falista (6,4%). **Drugim zwycięzcą okazał się być tzw. segment tissue**, który obejmuje produkcję wyrobów higienicznych i sanitarnych (takich jak chusteczki, papier toaletowy czy ręczniki papierowe) oraz wykorzystywanego w nich półproduktu, jakim jest papier *tissue*. Tutaj tempo wahało się w granicach 5-6%. Rozwój sektora gospodarki odpadami pozwolił ponadto na dynamiczny **przyrost ilości odzyskanej makulatury** (6,4%), częściowo potem odsprzedawanej za granicę.

Słabsze dynamiki osiągały natomiast papiery graficzne i masa włóknista (celulozowa). W tym drugim przypadku stagnacja wynika z czynników strukturalnych (stałe moce produkcyjne celulozowni, wytwarzają one masę głównie na potrzeby własnych, zintegrowanych papierni). Z kolei

papier graficzny to jedyny segment, na którym negatywnie odbija się strukturalna sytuacja popytowa – wynika ona głównie z postępującej cyfryzacji i zmian społecznych, co najlepiej widać w systematycznie malejącej produkcji papieru gazetowego (średnio o 9%).

Istotną rolę w rozwoju sektora odgrywa eksport, ale to zapotrzebowanie rynku krajowego było dotychczas głównym motorem napędowym

Przemysł papierniczy w 2020 r. wyeksportował łącznie **ponad 5,2 mln ton towarów**, co wartościowo pozwoliło osiągnąć ok. 4,7 mld EUR. W obu przypadkach tempo wzrostu od 2010 r. wynosiło ok. 4-5%. Kluczowym partnerem handlowym są Niemcy (kierowana jest tam 1/3 produktów), a w dalszej kolejności Czechy i Holandia (odpowiednio niecałe 6% i 5%).

Rosnący eksport nie zmienia przy tym faktu, że **Polska pozostaje znaczącym importerem netto produktów papierniczych**. Do 2017 r. deficyt ten zresztą

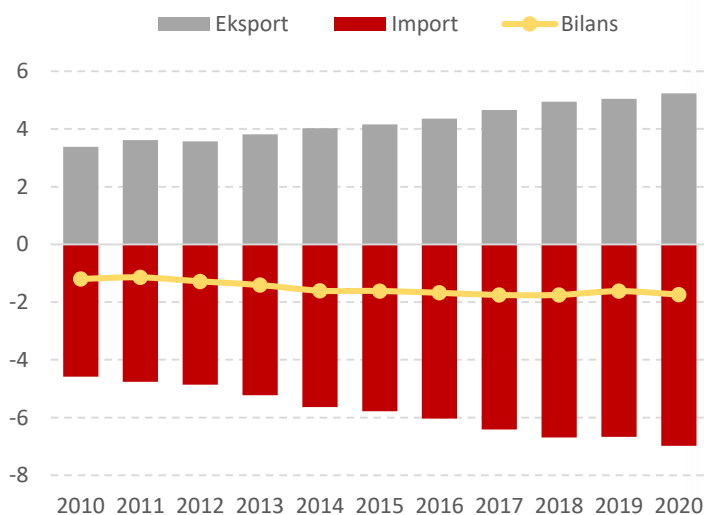
systematycznie rósł – wraz z coraz większym wolumenem importu – a dopiero od niedawna udało się względnie wyhamować ten trend. Niemniej obecny bilans handlowy pozostaje na mocno negatywnym poziomie – **import przeważa nad eksportem o ponad 1,7 mln ton**. Poza Niemcami, podstawowymi źródłami importu są m.in. kraje skandynawskie, które są europejskimi liderami w zakresie zaopatrywania w bazowe surowce i półprodukty (masa celulozowa, papiery do dalszego przetwórstwa).

Do powyższego można dodać, że według danych dla firm zatrudniających powyżej 9 pracowników, **działalność eksportowa odpowiada za około 1/3 przychodów branży**. To wyraźnie **poniżej średniej dla przetwórstwa przemysłowego** w Polsce (ok. 43-44%), a z pewnością daleko od czołowych eksporterów krajowej gospodarki (gdzie ten udział potrafi sięgać 70-80%).

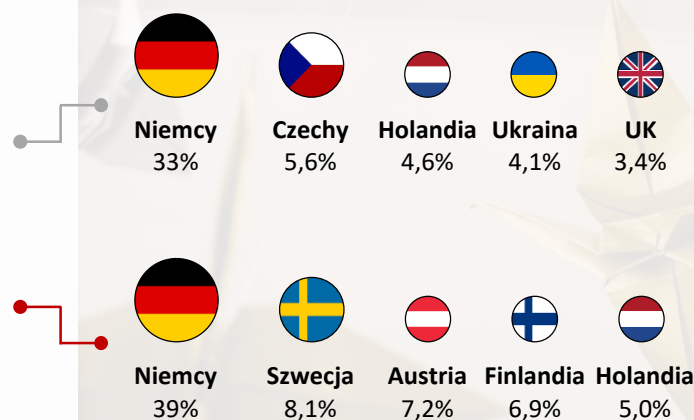
Prowadzi to do wniosku, że **eksport pełni istotną rolę dla branży, ale wysokie tempo rozwojowe należy tłumaczyć przede wszystkim rosnącym dynamicznie krajowym zapotrzebowaniem**. To nieco odróżnia ją od szeregu innych sektorów, gdzie właśnie ekspansja zagraniczna pozwoliła na systematyczny rozwój, wobec często zbyt mało chłonnego rynku krajowego. Importochłonność i krajowe zużycie papieru jest przy tym ściśle powiązane z charakterystyką i pozycją poszczególnych segmentów sektora, co najlepiej oddają porównania międzynarodowe.

Rys. 3 Handel zagraniczny przemysłu papierniczego w Polsce

w mln ton

Źródło: Eurostat, Pekao Analizy

Branża papiernicza: inwestycje

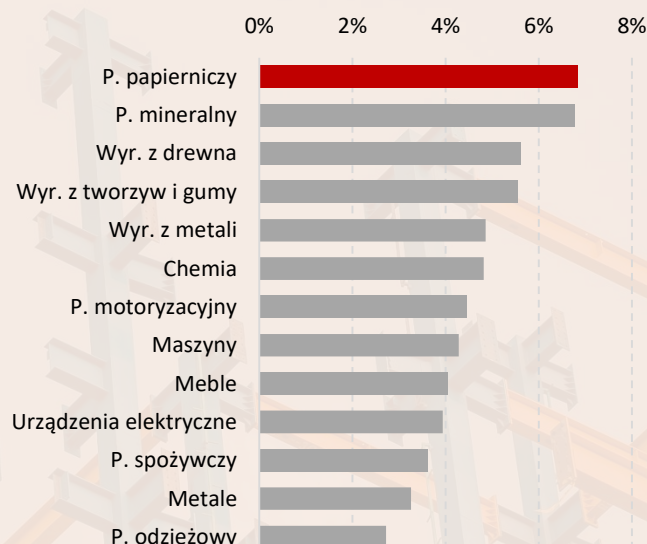
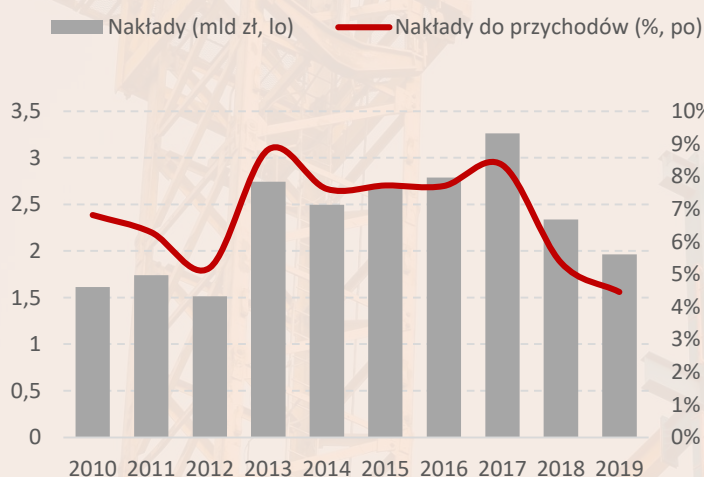
Papier pod lupą

Miniona dekada przyniosła nie tylko dynamiczny rozwój przemysłu papierniczego, ale też dużą aktywność inwestycyjną w tym obszarze. Wśród firm zatrudniających powyżej 9 osób średnie roczne nakłady wyniosły ok. 2,3 mld zł, co stanowiło średnio ok. 6,8% w odniesieniu do przychodów branży. Był to najwyższy wskaźnik wśród wszystkich działów przetwórstwa przemysłowego. Wprawdzie największa aktywność przypadła na okres 2013-2017, ale nawet ostatnie lata, o nieco mniejszych inwestycjach, przyniosły wskaźnik na poziomie 4,5-5%, a więc powyżej średniej dla przemysłu. Większy wskaźnik inwestycji (7,5% vs. 5,6%) cechuje obszar wyrobów z papieru niż surowców/papierów.

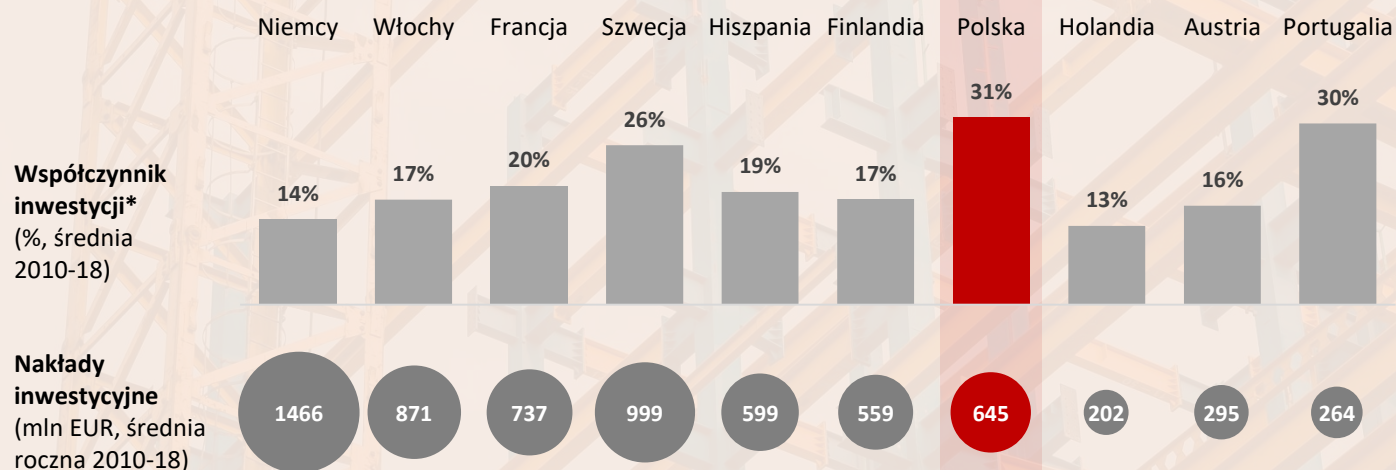
O skali inwestycji jeszcze lepiej świadczą porównania międzynarodowe. Wyliczany przez Eurostat wskaźnik nakładów inwestycyjnych do wartości dodanej branży wynosi dla polskiej branży papierniczej 31% (średnia dla lat 2010-2018), co jest jednym z najwyższych wskaźników w UE – a najwyższym jeśli chodzi o czołowych producentów (TOP10). Również sama nominalna średnia wielkość nakładów (ok. 650 mln EUR rocznie w tym samym okresie) plasuje nas na wysokim, piątym miejscu (powyżej m.in. Hiszpanii czy Finlandii). Powyższe dane są dodatkowym potwierdzeniem atrakcyjności polskiego sektora papierniczego, który przyciąga wysokie inwestycje zarówno na tle kraju, jak i Europy.

Nakłady inwestycyjne w polskim przemyśle papierniczym

Wskaźnik nakłady inwestycyjne do przychodów – wybrane branże w Polsce, średnia dla okresu 2010-2019

Nakłady inwestycyjne w przemyśle papierniczym – TOP10 producentów w UE, kolejność wg rozmiaru (obrotów) sektora

* Nakłady inwestycyjne w relacji do wartości dodanej sektora
Źródło: Pont Info, Eurostat, Pekao Analizy

Nasza rola w Europie i krajowe specjalizacje

Polski przemysł papierniczy szybko goni europejską czołówkę, a jego pozycja w UE z roku na rok rośnie

Obecnie plasujemy się na **siódmej pozycji w Unii Europejskiej** biorąc pod uwagę wartość produkcji sektora papierniczego (stawce przewodzą największe gospodarki oraz – ze wspomnianych już powodów – kraje skandynawskie). Krajowy przemysł ma jednak „apetyt” na więcej, co odzwierciedla jego tempo rozwoju. Wykazując poziom w okolicach 7-8% rocznie, **dynamika wzrostu zdecydowanie przewyższa średnią europejską, w tym wszystkich producentów z TOP10** – ich średnioroczne tempo w większości zawiera się w przedziale 0-3%.

Dzięki dynamice wielokrotnie przekraczającej tę z krajów będących największymi producentami, **nasz udział w produkcji Unii Europejskiej systematycznie się powiększa – od 2010 r. wzrósł z 4% do ponad 6% obecnie**. Choć kryzys COVID zrewidował wiele trendów,

— ” —
Polska posiada trzeci największy w Unii Europejskiej udział przemysłu papierniczego w PKB gospodarki. Wyprzedzają nas pod tym względem jedynie Szwecja i Finlandia
 — ” —

to i tak można zakładać, że w ciągu najbliższych lat Polska ma szansę znaleźć się w czołowej piątce europejskich producentów.

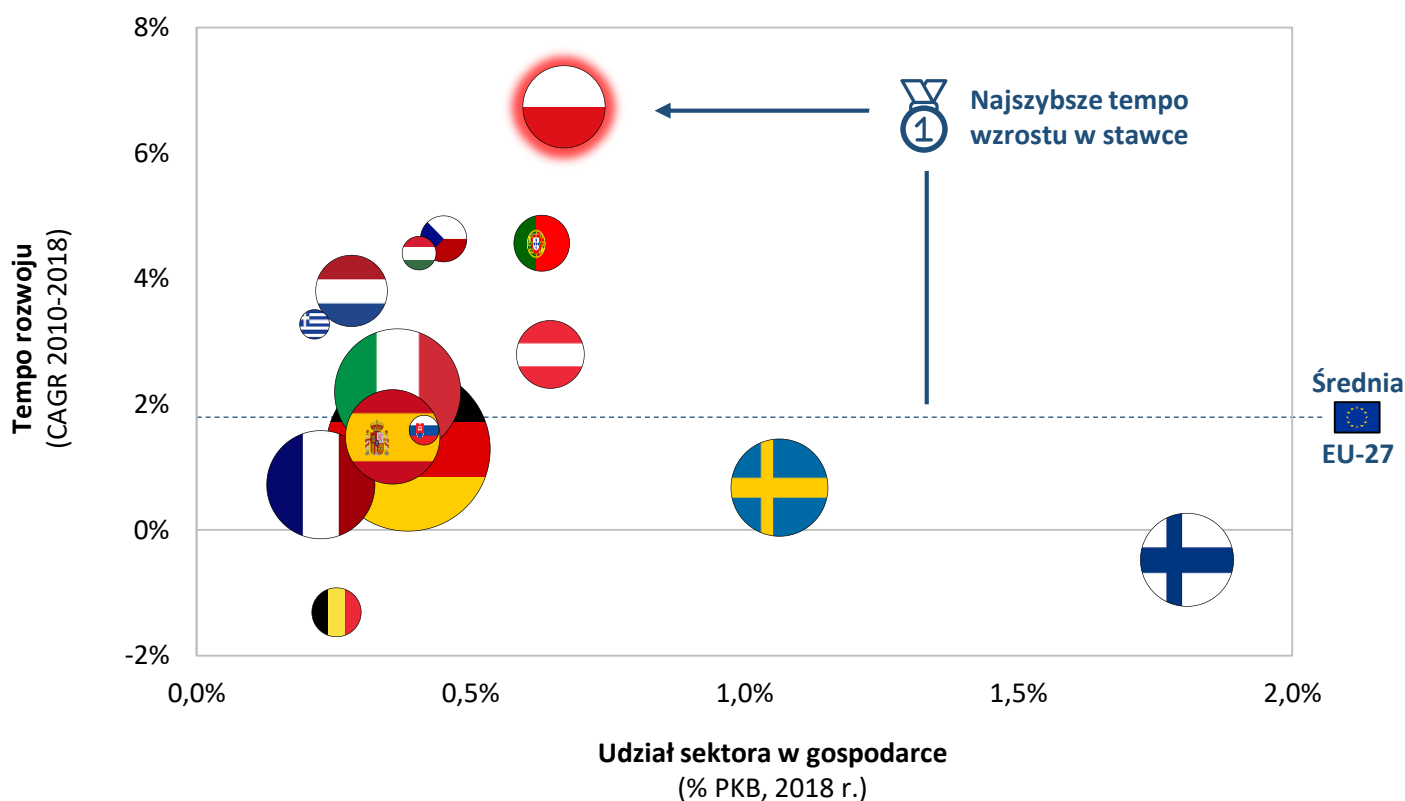
Specjalizujemy się przede wszystkim w obszarach opakowań oraz wyrobów higieniczno-sanitarnych...

Do ciekawych wniosków prowadzi porównanie udziału Polski w produkcji poszczególnych wyrobów oraz ich bilansu w handlu międzynarodowym. Co istotne, mimo funkcjonujących w kraju celulozowni (funkcjonują one jako tzw. zakłady zintegrowane) **posiadamy jako kraj duży niedobór mas włóknistych celulozowych**, który

Rys. 4 Przemysł papierniczy w Europie – rozmiar i dynamika według krajów (TOP15)

Wielkość koła odpowiada rozmiarowi sektora (mierzonego jego wartością produkcji)

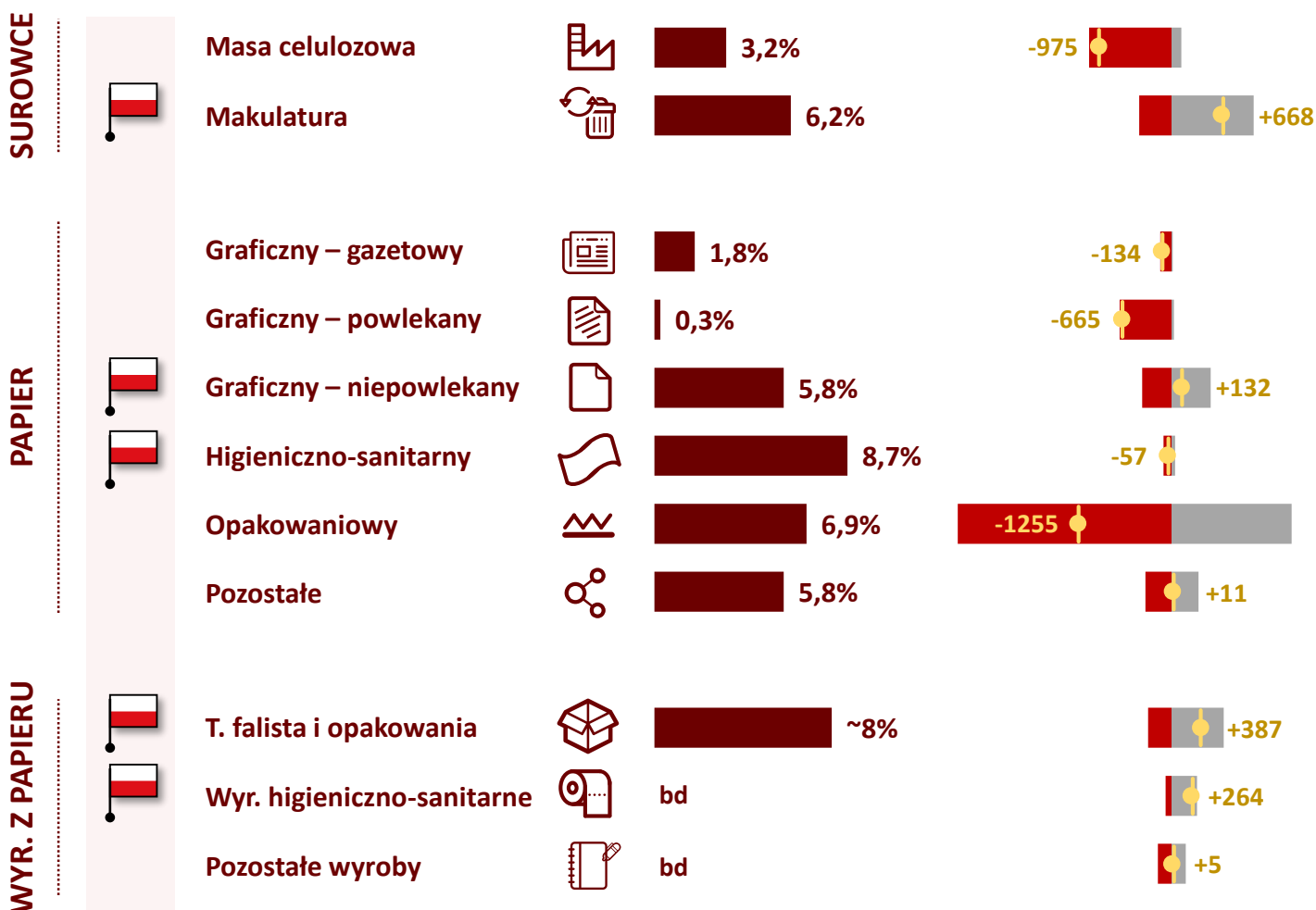

Źródło: Eurostat, Pekao Analizy

Rys. 5 Polski przemysł papierniczy – szczegółowe dane o produkcji i handlu oraz obszary specjalizacji

w tys. ton,
dane za 2019 r.

 → Główne obszary specjalizacji

Źródło: Eurostat, GUS, CEPI, FEFCO, Pekao Analizy

zaspokajamy importem (zapotrzebowanie przetwórców znacząco przewyższa krajowe moce produkcyjne). To jednak normalna sytuacja w Europie – dwoma znaczącymi wyjątkami od tej reguły są Szwecja i Finlandia, europejscy specjaliści w zakresie początkowych etapów łańcucha wartości, eksportujący surowce celulozowe na cały kontynent (i nie tylko). **Odmierna sytuacja cechuje jednak makulaturę – mamy tutaj duży udział w produkcji i wysoką nadwyżkę eksportową, przy czym dotyczy to głównie wybranych gatunków** (np. makulatury niesortowanej). Przyczyny i konsekwencje takiej sytuacji zostały opisane szerzej w ostatniej części raportu.

Jak już zostało wspomniane, **ważnym obszarem polskiej specjalizacji jest łańcuch opakowań z papieru i tektury**. Co ciekawe jednak, sam obszar papierów służących do wyrobu takich opakowań cechuje się największym

deficytem handlowym w całym przemyśle papierniczym. To tylko pokazuje, jak **bardzo rozrosła się w Polsce produkcja gotowych opakowań, w której z kolei posiadamy wysoki, szacunkowo ok. 8% udział w produkcji UE** (z solidną nadwyżką handlową).

Drugim kluczowym obszarem stał się również bardzo rozwojowy segment wyrobów higieniczno-sanitarnych – to m. in. takie wyroby jak chusteczki, ręczniki papierowe, papier toaletowy czy (częściowo) pieluszki i podpaski. Sytuacja jest tu nieco inna niż w przypadku opakowań pod tym względem, że nie tylko eksportujemy duże ilości gotowych produktów (spora nadwyżka handlowa), ale też posiadamy wysoki udział (prawie 9%) w europejskiej produkcji specjalistycznego papieru do tego rodzaju wyrobów (tzw. papier *tissue*).

Krótkiego omówienia wymaga również niejednorodny **segment papierów graficznych, najbardziej tradycyjny**

spośród obszarów papiernictwa (główne zastosowanie stanowią materiały drukowane, papier biurowy czy materiały piśmiennicze). **Polska duży udział w produkcji i nadwyżkę eksportową wykazuje jedynie w obszarze tzw. papierów niepowlekanych**, służących głównie do produkcji książek oraz jako papier biurowy. Dokładnie odwrotna sytuacja ma miejsce w zakresie papierów powlekanych (niewielka rola w produkcji, duży import zaspokajający lokalny popyt). Można argumentować, że **akurat w tych obszarach struktura nie jest do końca korzystna**, gdyż tradycyjny papier niepowlekany jest najbardziej narażony na niekorzystne trendy strukturalne, w szczególności postępującą cyfryzację. Papiery powlekane wprawdzie również poddają się tym trendom, a ich zużycie maleje, lecz część ich zastosowań może liczyć na utrzymanie swojej dotychczasowej roli ze względu na ich charakterystykę (gruba, połyskliwa struktura powierzchni papieru) oraz specyfikę zastosowań. Kojarzą się one bowiem często z prestiżem – np. broszurami produktów segmentu premium czy wysokiej jakości drukiem (np. fotografii).

...ale charakterystyczne jest generalnie dosyć silne przesunięcie tej specjalizacji w stronę końcowych etapów łańcucha wartości

Sektor papierniczy znajduje się wśród tych, w których specjalizacja skupia się tak naprawdę w stosunkowo niewielkiej grupie krajów. Fakt ten obrazuje zestawienie pozycji w handlu międzynarodowym głównych kategorii produktów w Unii Europejskiej. Spośród 27 państw tylko 7 może się pochwalić dodatnim bilansem w przekroju całego przemysłu papierniczego, w tym jedynie 3 na wszystkich etapach łańcucha wartości. Trójkę tę tworzą Finlandia, Szwecja i (w znacznie już mniejszej skali) Portugalia. Dzięki ogromnym zasobom naturalnym¹, rozsądnej gospodarce leśnej (także pod kątem sprzedaży drewna) i inwestycjom w duże zakłady wypracowały one wysoką specjalizację na początkowych etapach łańcucha wartości, eksportując bardzo duże ilości surowców i półproduktów (papierów) do dalszego przetworzenia.

Co jednak charakterystyczne, wszystkie te trzy kraje są relatywnie słabo obecne w zakresie końcowych etapów,

1) Na samą Skandynawię przypada ok. 30% lasów Europy, co jest efektem charakterystyki geograficznej tych terenów, jak i niewielkiej gęstości zaludnienia (a tym samym mniejszej urbanizacji, wykorzystania terenów pod rolnictwo, etc.). Portugalia stanowi nieco inny przypadek – lasów jest mniej (choć procentowo w stosunku do powierzchni państwa wciąż dużo), ale rosną tam obficie bardziej specyficzne gatunki drzew (np. eukaliptus)

Rys. 6 Kraje Unii Europejskiej – profile w zakresie sektora papierniczego

Profil kraju w zakresie produktów papierniczych:

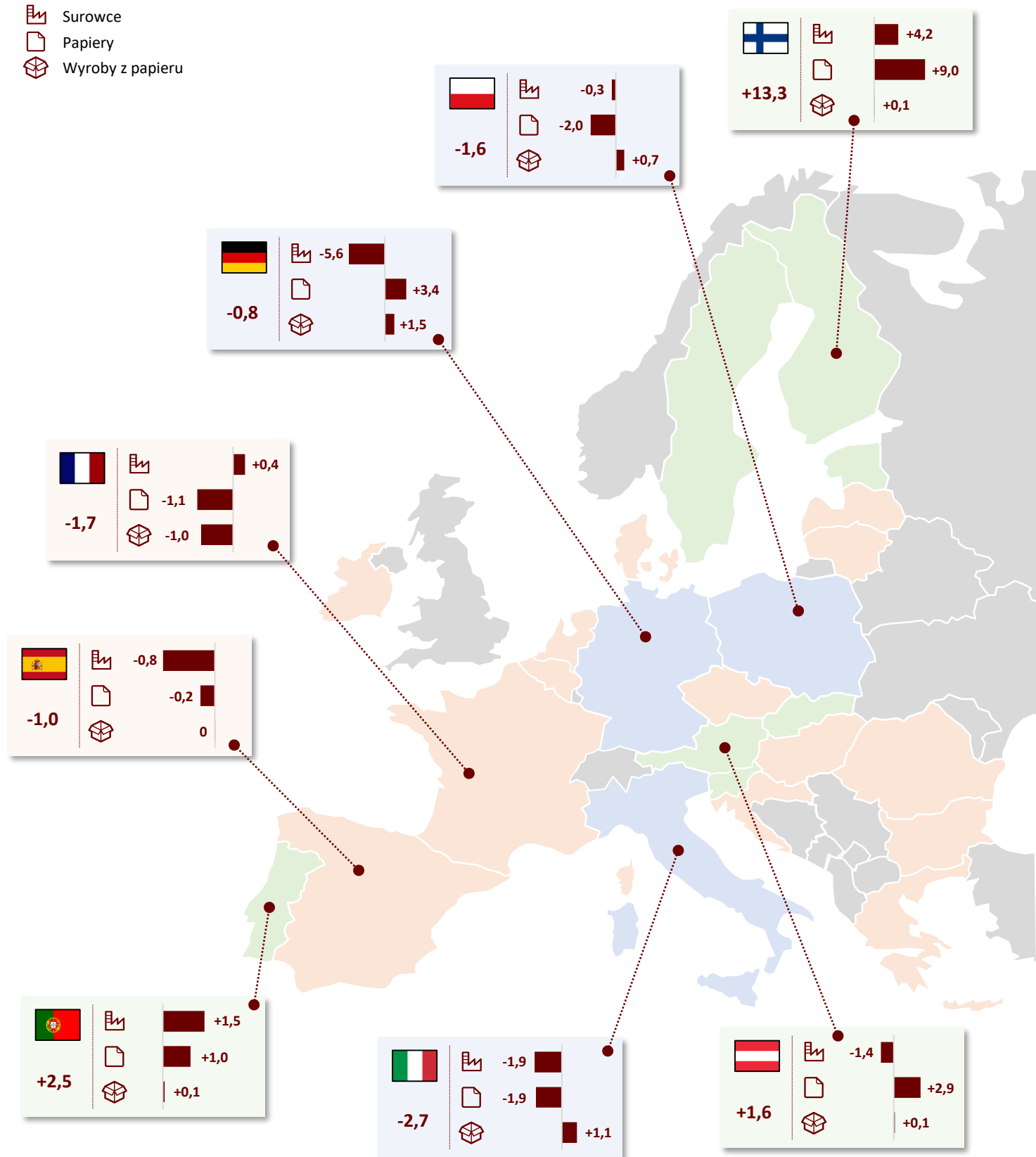
Eksporterzy: kraje z dodatnim bilansem handlowym

Importerzy: kraje z ujemnym bilansem handlowym

Przetwórcy: kraje z ujemnym bilansem ogółem, ale w tym import netto surowców/półproduktów i eksport netto wyrobów gotowych

Bilans w handlu międzynarodowym (w mln ton, dane za 2019 r.), w tym:

- Surowce
- Papiery
- Wyroby z papieru

Źródło: Eurostat, Pekao Analizy

Robert Bińkowski

Dyrektor ds. specjalizacji
sektorowej

Departament Klienta
Korporacyjnego

Bank Pekao S.A.

Raport pokazuje, że polski przemysł papierniczy jest dynamicznie rozwijającym się i perspektywicznym, a jednocześnie często niedocenianym sektorem. Mimo zmieniającego się, coraz bardziej cyfrowego świata, rola papieru pozostaje kluczowa w wielu obszarach nowoczesnej gospodarki – szczególnie biorąc pod uwagę jego ekologiczny potencjał.

Dlatego Bank Pekao od lat wspiera przedsiębiorców działających w tej branży i przez dedykowany zespół specjalistów, w powstałej specjalizacji sektorowej, chce jeszcze mocniej współpracować i być częścią dalszego rozwoju branży w Polsce. Posiadamy w ofercie szereg produktów, które w tym pomogą:

- finansujemy strategiczne inwestycje,
- leasingujemy maszyny i urządzenia potrzebne do produkcji, w tym w formie pożyczki leasingowej,
- poprzez Pekao Investment Banking doradzamy w procesach konsolidacji.

Ważną częścią prowadzenia biznesu jest ekspansja i współpraca z zagranicą w czym możemy pomóc przez:

- transakcje zabezpieczające ryzyko kursowe dla importerów i eksporterów, a także ryzyko stopy procentowej,
- produkty wspierające sprzedaż polskich produktów na rynki zagraniczne z ubezpieczeniem należności eksportowych z wykorzystaniem unikalnych na rynku instrumentów eksport finance.

Nieodłącznym elementem rozwoju biznesu jest poszerzanie rynków ale i kanałów dystrybucji. W tym obszarze mamy najlepsze produkty jak:

- faktoring, efinancing, które umożliwiają budowanie dedykowanych programów lojalnościowych wspartych finansowaniem struktur łańcucha dostawców (także w obszarze inwestycyjnym),
- szeroki pakiet produktów bankowości transakcyjnej, w tym rozwiązania dla sprzedaży e-commerce we współpracy z T-Pay.

Zapraszamy do współpracy!

a więc **produkcji gotowych wyrobów. Na tym etapie specjalizację wypracowały z kolei 3 inne kraje: Niemcy, Włochy i Polska.** Kraje te importują duże ilości surowców i/lub półproduktów, a posiadają wysoki eksport netto wyrobów z papieru. Są one swoistymi „przetwórcami papieru” w skali Europy. Polska może się pochwalić **trzecią najwyższą nadwyżką w handlu wyrobami papierniczymi w Unii Europejskiej**, w tym trzecią w zakresie opakowań oraz drugą w zakresie wyrobów higieniczno-sanitarnych. Warto dodać, że taka specjalizacja w wysoko przetworzonych produktach – dosyć nietypowa dla krajowej gospodarki – znajduje swoje **odzwierciedlenie w jednostkowej wartości eksportu. Dla Polski wynosi ona ok. 940 EUR/t i jest to drugi najwyższy wynik w UE.** Czołową trójkę poza Polską tworzą – nieprzypadkowo – Włochy i Niemcy.

Pozostałe kraje – **ponad połowa Unii, w tym takie gospodarki jak Francja czy Hiszpania – są importerami produktów papierniczych** i w większości przypadków obejmuje to wszystkie etapy łańcucha (surowce, papiery, gotowe wyroby).

Reasumując, **Polska znajduje się w stosunkowo wąskiej grupie krajów wykazujących specjalizację w branży papierniczej.** W naszym przypadku dotyczy ona szczególnie dwóch segmentów: opakowań oraz wyrobów higieniczno-sanitarnych. W większości **kumuluje się ona na końcowych etapach łańcucha wartości – przetwórstwie w gotowe wyroby** (jedynym istotniejszym wyjątkiem jest tu segment *tissue*).

— ”

W produkcji papierniczej wykształciliśmy dosyć rzadką dla polskiej gospodarki specjalizację w wysoko przetworzonych produktach, o wysokiej wartości dodanej (i cenie jednostkowej)

“

Bieżąca sytuacja. Wpływ kryzysu COVID

Pandemiczna rzeczywistość nie przeszkodziła w rozwoju sektora papierniczego, a pod niektórymi względami okazała się wręcz sprzyjająca

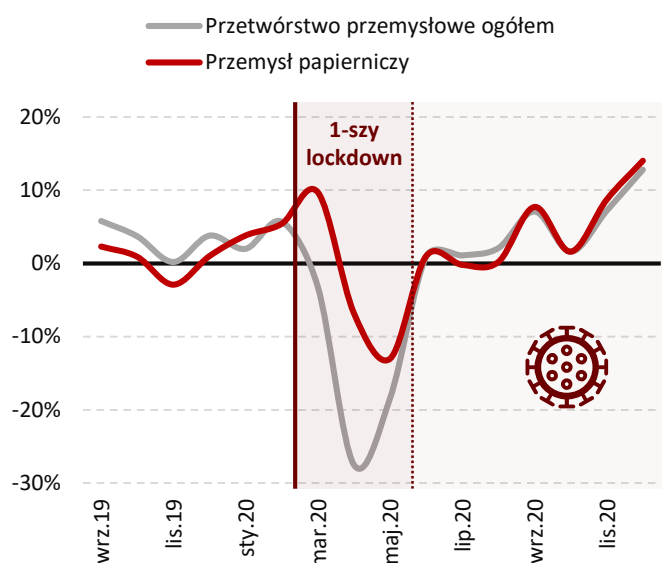
Już podstawowe dane o produkcji wyraźnie dają znać, że **branża potrafiła wyjść z trudnego 2020 roku obronną ręką**. Tak jak w całej gospodarce, najtrudniejsze były pierwsze tygodnie po wybuchu pandemii. W kwietniu produkcja była o 6,8% poniżej poziomu z poprzedniego roku, a w najłagodniejszym maju o 13%, głównie z powodu zakłóceń w międzynarodowych łańcuchach dostaw, lockdownów i generalnej niepewności gospodarczej. Był to jednak i tak znacznie łagodniejszy „wymiar kary” niż w przypadku wielu innych gałęzi przemysłu – całe przetwórstwo w kwietniu i maju odnotowało spadki odpowiednio o 28% i 18% r/r. Późniejsze odbicie w całym przemyśle przywróciło wcześniejsze trendy, a papiernictwo przez większość tego okresu notowało nawet nieznacznie lepsze dynamiki od średniej. Ostatecznie **cały 2020 rok produkcja przemysłu papierniczego zakończyła na wzroście o ok. 3% r/r, co biorąc pod uwagę uwarunkowania jest bardzo dobrym wynikiem**. Był to **6-ty najlepszy wynik** wśród 22 branż przetwórstwa przemysłowego. Papiernictwo można zaliczyć do grupy sektorów odpornych na wahania i dostarczających produkty podstawowe w czasach pandemii (wraz z m.in. przemysłem farmaceutycznym, spożywczym czy chemicznym).

Odporność ta to w dużej mierze pochodna samego charakteru tego kryzysu, który pod wieloma względami jest bezprecedensowy. Jednym z dwóch głównych jego następstw były bowiem rosnąca rola zakupów zdalnych (e-commerce) oraz wzmożona dbałość o zdrowie i codzienną higienę. **Oba te kryzysowe trendy w bezpośredni sposób sprzyjają branży papierniczej** poprzez większy popyt na opakowania z tektury (główny rodzaj stosowany w e-commerce; dodatkowo szeroko

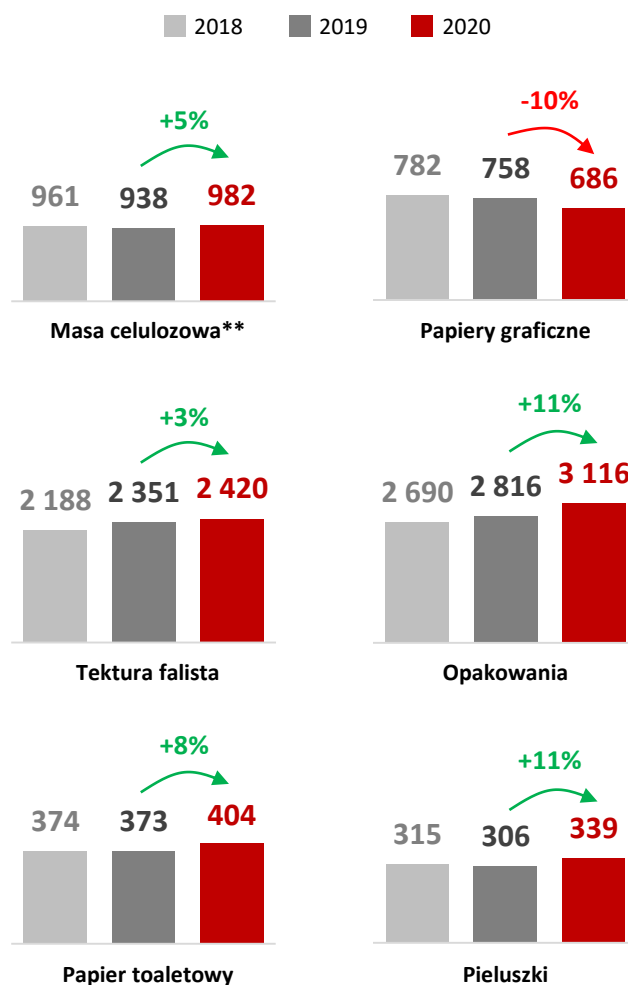
Niektóre trendy wywołane przez kryzys COVID – np. trwały wzrost roli e-commerce – wręcz korzystnie wpłyną na długoterminową dynamikę rozwoju branży papierniczej

Rys. 7 Przemysł papierniczy w pandemii

Produkcja sprzedana – zmiana r/r, w cenach stałych

Produkcja wybranych wyrobów w tys. ton*

* Dane dla firm zatrudniających co najmniej 50 osób

** Dotyczy tylko masy otrzymywanej w procesach chemicznych (stanowi ona ok. 3/4 całkowitej podaży masy celulozowej w Polsce)

Źródło: GUS, Pekao Analizy

wykorzystywane do pakowania leków czy zaopatrzenia medycznego) oraz wyroby higieniczno-sanitarne (przede wszystkim te dla gospodarstw domowych – stosowane w codziennym użytkowaniu).

Oczywiście, **drugą stroną medalu stanowią niektóre inne segmenty papiernictwa, przede wszystkim papiery graficzne.** Skokowe zmniejszenie roli pracy biurowej i nauki stacjonarnej, całkowity zakaz organizacji targów/eventów czy ograniczenie działalności sklepów fizycznych oznaczało znacznie mniejsze zapotrzebowanie właśnie na papiery graficzne (poprzez materiały drukowane i wyroby piśmienne). Ponadto, przedłużające się „lockdowny” w całej Europie mają rosnący wpływ na część segmentu *tissue* – chodzi tutaj o firmy, których profil jest silniej skierowany w stronę zaopatrywania klienta instytucjonalnego, w tym na eksport (obejmuje to bowiem mocno dotknięte sektory, jak hotele i restauracje, biura czy urzędy).

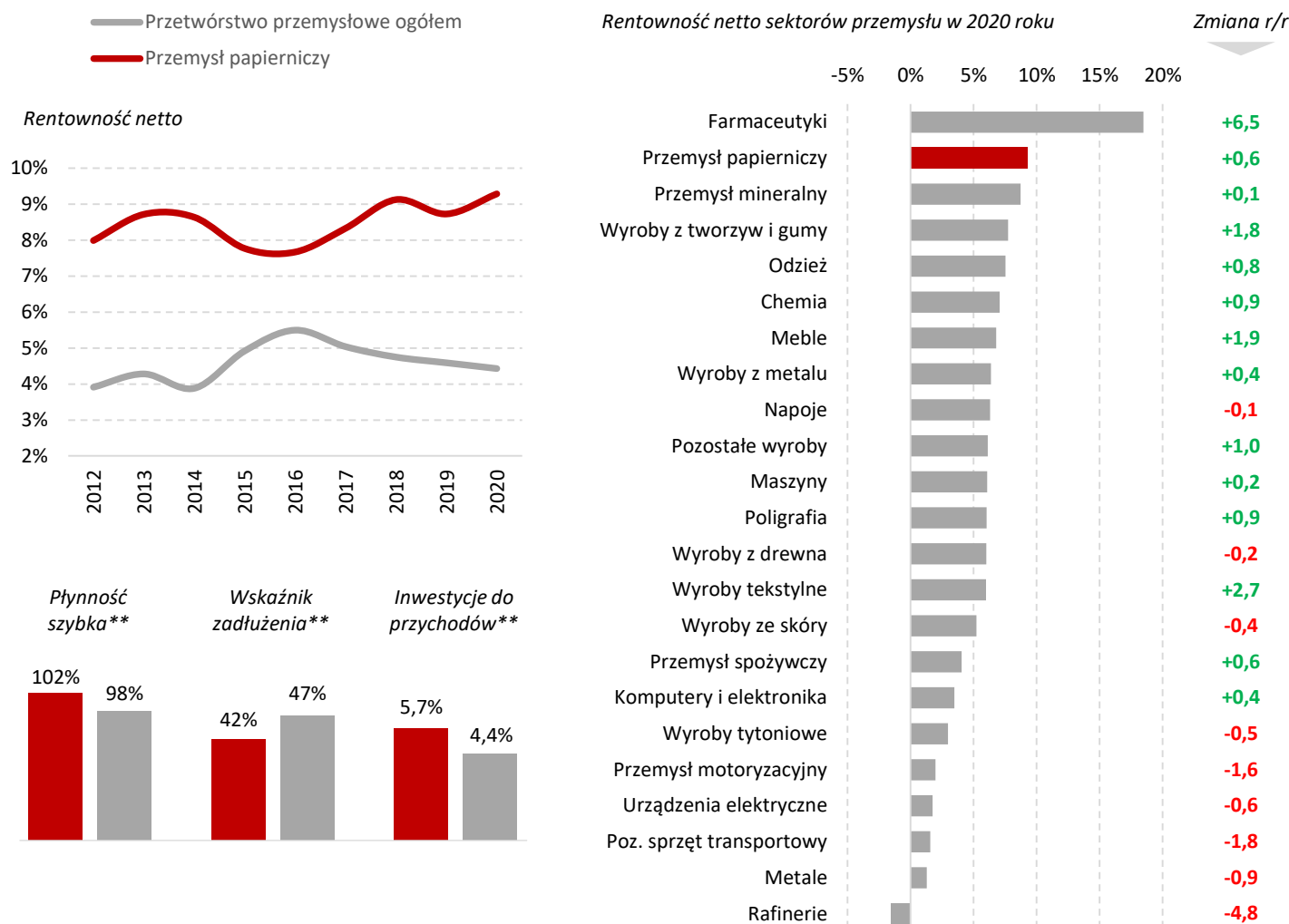
Ogółem można jednak podsumować, że **kryzys COVID jedynie przyspieszył trendy, które w sektorze papierniczym są obecne już od dłuższego czasu.** Choć tak jak w niemal każdej branży są wygrani i przegrani, to **jako całość branża papiernicza dobrze radzi sobie z obecną sytuacją** i mimo wciąż trudnego otoczenia może optymistycznie patrzeć w najbliższą przyszłość. Co więcej, **niektóre trendy wywołane przez pandemię, zwłaszcza rola e-commerce, będą trwałe** – pozostaną z nami na dłużej i strukturalnie odmienią obraz rynku.

Dane finansowe sektora potwierdzają jego dobrą kondycję zarówno przed, jak i w trakcie kryzysu

Od 2012 roku **przemysł papierniczy z charakterystyczną dla siebie regularnością prezentował wysoką średnią rentowność netto działalności, w granicach ok. 8-9%.** Zwrot na kapitale (ROE) w ostatnich kilku latach wynosił średnio ok. 16%. Dla porównania dla przetwórstwa przemysłowego wartości te wynosiły odpowiednio ok. 5% i 12%. Papiernictwo nie tylko znajdowało się wśród sektorów prezentujących najwyższą rentowność, ale też tych o najmniejszych jej wahaniami.

Także w trakcie kryzysu COVID udało się utrzymać dobrą kondycję finansową. Przychody wprawdzie nieznacznie spadły w 2020 roku (-1% r/r), ale wynik netto wzrósł o ponad 5% r/r. W efekcie rentowność nawet się poprawiła i przekroczyła 9% – był to **drugi najlepszy wynik wśród wszystkich obszarów przetwórstwa przemysłowego,** (przy czym warto pamiętać, że w przypadku wielu branż wymierną pomoc stanowiły środki finansowe z tarcz antykryzysowych). Jednocześnie nie wzrosło zadłużenie, a dalszej poprawie uległa płynność (w obu przypadkach wskaźniki są na poziomach uznawanych za optymalne). **Również wyniki finansowe potwierdzają więc wysoką odporność sektora papierniczego.** Solidne rezultaty z ostatnich lat pokazują, że jest to przemysł istotny gospodarczo i efektywnie prosperujący zarówno w czasach korzystnej koniunktury, jak i kryzysu.

Rys. 8 Wyniki finansowe przemysłu papierniczego*

* Dane dla firm >9 pracowników składających sprawozdania F-01

** Średnia dla lat 2017-2020

Źródło: Pont Info, Pekao Analizy

Większe podmioty osiągają co do średniej lepsze rezultaty, choć również sektor MŚP dobrze radził sobie w trakcie pandemii

Kolejnych charakterystycznych dla branży obserwacji dostarcza analiza rozkładu wyników według wielkości firmy. **Jak się okazuje, wskaźniki poprawiają się wraz ze skalą działalności.** Dobrym wyznacznikiem jest tu sam sektor wyrobów z papieru, który z definicji jest bardziej zróżnicowany właśnie pod względem wielkości firm.

Średnio w ostatnich kilku latach największe przedsiębiorstwa z branży (zatrudniające powyżej 250 pracowników) osiągały rentowność netto na poziomie 7,5%, natomiast jednostki średniej wielkości (50-249 zatrudnionych) wykazały wynik 6,9%, a małe (10-49) 6,5%. Różnice nie są więc duże, a nawet małe firmy osiągają rentowność powyżej średniej dla przemysłu,

niemniej jednak **co do zasady efekty skali odgrywają w branży istotną rolę** (mają korzystny wpływ na osiągnięte marże). **Ta zależność jest jeszcze silniej zaznaczona w segmencie surowców/półproduktów**, gdzie dominują wielkoskalowe, kapitałochłonne zakłady. To w niej również sklasyfikowane są **podmioty zintegrowane pionowo**, co wyjaśnia, dlaczego co do średniej osiągnięte są tu wyższe rentowności (11-12%) niż w samych wyrobach z papieru (6-8%).

Warto przy tym zaznaczyć, że **sektor MŚP również dobrze radził sobie z trudami pandemii.** Według danych za 2020 rok firmy z tego obszaru poprawiły rentowność o 1,5 pkt proc., podczas gdy w przypadku największych przedsiębiorstw pozostała ona na mniej więcej stabilnym poziomie. Odnotowały one również wzrost płynności i spadek zadłużenia.

Co dalej? Miejsce papieru w nowoczesnej gospodarce

Kluczowe zastosowania papieru nie tylko nie są zagrożone przez rozwój gospodarczy i społeczny, ale wręcz będą zyskiwać na znaczeniu wraz z nim

Może się wydawać, że w świecie zdominowanym przez cyfryzację przestrzeń do rozwoju produkcji papierniczej ulegać będzie postępującemu ograniczeniu. W rzeczywistości jednak, **kiedy część zastosowań papieru faktycznie traci na znaczeniu** – dotyczy się to w szczególności tych tradycyjnych, takich jak książki, gazety, materiały drukowane czy listy – **inne pozostają równie ważne jak nowoczesne materiały**. Efekt jest taki, że papier wciąż będzie potrzebny nawet we współczesnych, rozwiniętych gospodarkach.

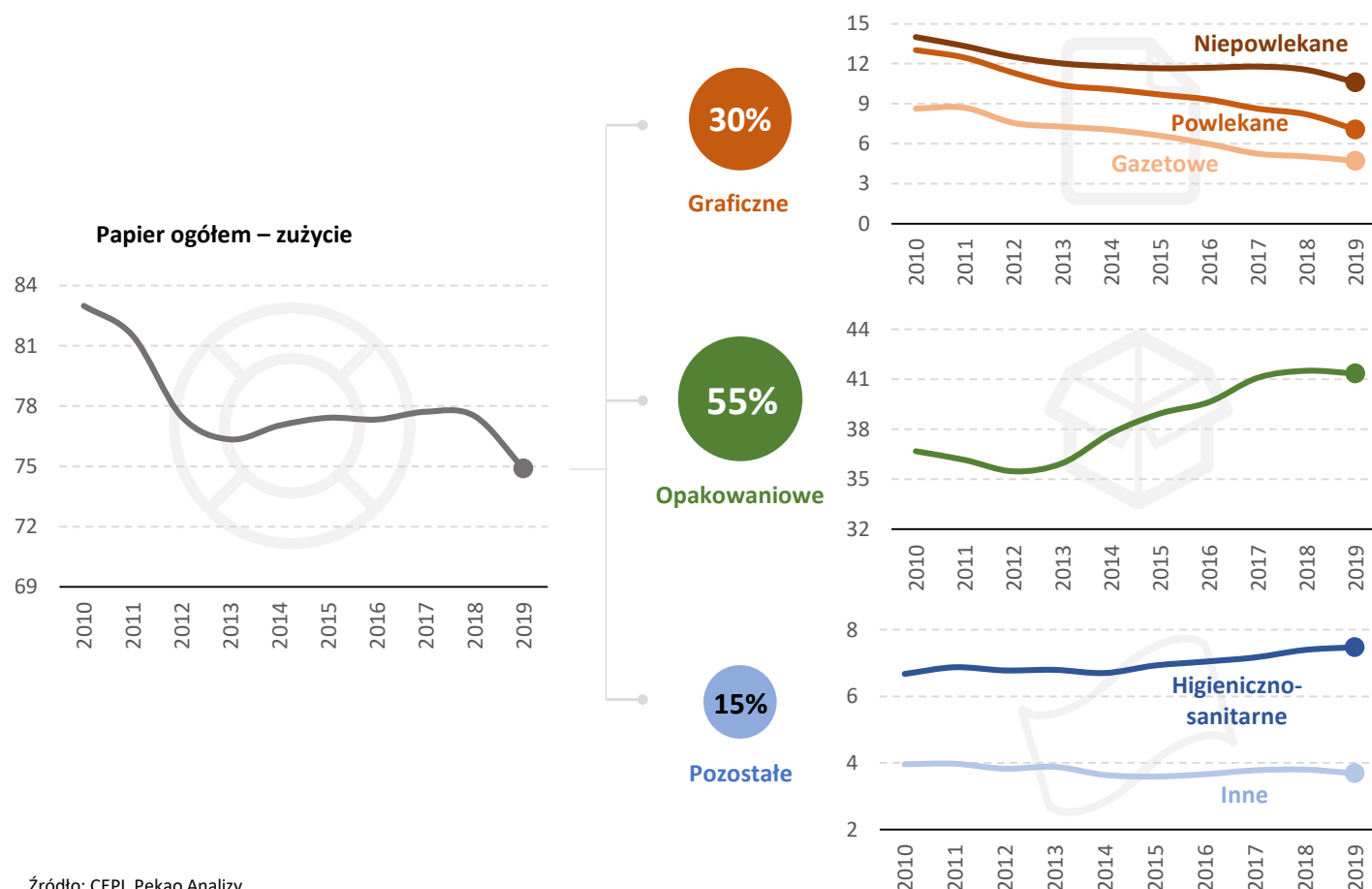
Jako dobry miernik faktycznego zapotrzebowania na papier w nowoczesnej gospodarce mogą posłużyć **dane o konsumpcji papieru w Europie w minionej dekadzie**. Pierwsze co się rzuca w oczy to fakt, że zużycie papieru rzeczywiście znajduje się w długoterminowym trendzie

spadkowym. W 2019 roku popyt wyniósł łącznie ok. 75 mln ton i był o 10% niższy niż na początku dekady. Nieco inny obraz wyłania się jednak z analizy szczegółowych trendów. Przede wszystkim, **regularnie spada zużycie papierów graficznych** – średnio w tempie ok. 5% rocznie i dotyczy to wszystkich ich rodzajów. Z kolei **najszybciej na znaczeniu zyskują papiery opakowaniowe**, które w ostatnich latach rosły w tempie ponad 2% rocznie. Obecnie pokrywają one już 55% całkowitego zapotrzebowania na papier w Europie. **Drugim obszarem o rosnącym popycie jest papier tissue** (wzrost o 1,3% średniorocznie). Na mniej więcej stabilnym poziomie utrzymuje się zaś popyt na inne rodzaje, głównie o zastosowaniach specjalistycznych.

Opisywane dane potwierdzają strukturalne zmiany, jakie zachodzą w sektorze papierniczym. Niektóre jego segmenty słabną i będą dalej słabnąć (głównie papiery graficzne), inne będą jeszcze bardziej rosły w siłę (część opakowaniowa, *tissue*, niektóre specjalistyczne rodzaje). Choć długofalowe skutki kryzysu COVID będzie można ocenić dopiero za kilka lat, to z dużą dozą

Rys. 9 Zużycie papieru w Europie (kraje zrzeszone w CEPI) według rodzaju

w mln ton

Źródło: CEPI, Pekao Analizy

prawdopodobieństwa należy zakładać, że tylko przyspieszy on te trendy. **Papier w gospodarce zostanie – po prostu inne stają się jego zastosowania.**

Siłą branży w kontekście jej przyszłego rozwoju jest ponadto ekologia rozwiązań

Gospodarka materiałowa – szczególnie to w jaki sposób wykorzystanie poszczególnych surowców wpływa na środowisko i zdrowie – stanowi współcześnie centralny punkt dla strategii rozwoju. Naturalnie, **Unia Europejska jest globalnym liderem jeśli chodzi o kształtowanie polityki proekologicznej**, która stawia na możliwie najbardziej efektywne wykorzystanie surowców w gospodarce. W konsekwencji są wśród nich takie, których zużycie stara się ograniczać ze względu na ich właściwości (np. węgiel), w przypadku innych z kolei rosnący nacisk kładzie się na recykling, nawet jeśli same są kłopotliwe dla środowiska (np. tworzywa sztuczne). W tym kontekście **papier jest jednym z tych surowców,**

który najlepiej wpisuje się w tę politykę i może liczyć na wsparcie szeroko pojętego otoczenia regulacyjnego.

Na początek warto przytoczyć kilka statystyk. Jak podaje CEPI – ogólnoeuropejskie stowarzyszenie reprezentujące przemysł papierniczy – **w 2019 r. wskaźnik recyklingu w obszarze papieru osiągnął poziom 72%**. Jest on de facto miarą odzysku, tzn. jaką część surowca udało się odzyskać do ponownego przetworzenia (przy czym trzeba pamiętać, że pewna jego ilość jest eksportowana poza Europę). Na przestrzeni ostatnich 30 lat dokonała się prawdziwa zmiana jakościowa w tym obszarze – **wskaźnik wzrósł z zaledwie ok. 40% notowanych na początku lat 90** (jest on również wysoki na tle innych krajów rozwiniętych – np. dla Stanów Zjednoczonych wynosi ok. 65%). Wprawdzie w ostatnich kilku latach tempo wzrostu znacząco już wyhamowało, ale wynika to w większej mierze z ograniczeń czysto technicznych (część surowca jest niemożliwa do odzyskiwania; przy

Rynek opakowań: rozmiar, trendy, rola papieru i tektury

Polska Izba Opakowań szacuje wielkość polskiego rynku na ok. 45 mld zł. Jest to więc sam w sobie potężnej wielkości sektor (rozmiarowo bardzo zbliżony do całego przemysłu papierniczego), stanowiący kluczowe ogniwo w łańcuchu produkcji wielu dóbr.

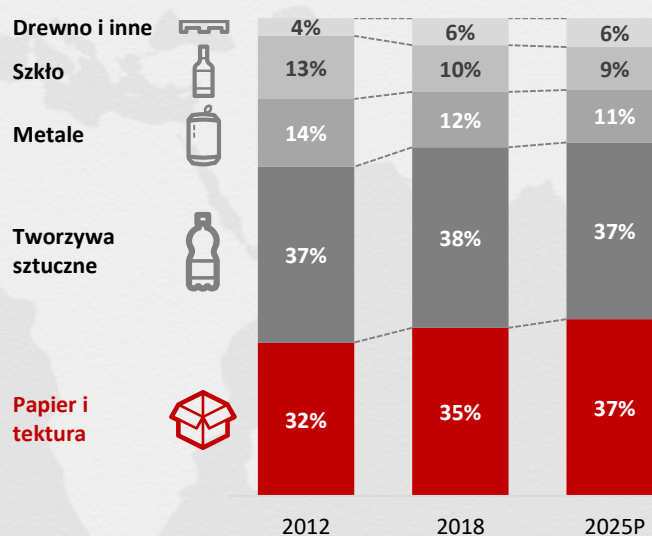
W strukturze materiałowej dominują dwa surowce: papier i plastik, które z roku na rok powiększają swoją przewagę nad pozostałymi. Co jednak szczególnie istotne, to właśnie papier/tektura w coraz większym stopniu wysuwa się na prowadzenie – jego udział wzrósł z 32% w 2012 r. do 35% w 2018 r., a prognozy do 2025 r. zakładają dalszy wzrost do 37%. W tym samym czasie udział plastiku pozostaje na stałym poziomie (~37%).

Dane te wyjaśniają, dlaczego to papiery opakowaniowe – i cały łańcuch produkcji opakowań – jest tak ważnym motorem wzrostu sektora papierniczego tak w Europie, jak i w Polsce. Samo zapotrzebowanie na opakowania z papieru wykazuje silny trend wzrostowy kosztem innych materiałów głównie ze względu na (opisywane w raporcie) trendy ekologiczne i powiązane z tym regulacje. Dzięki nim papier nie tylko dalej zyskuje w swoich podstawowych obszarach (np. pudełkach do e-commerce), ale też w rosnącym stopniu „podgryza” inne rodzaje materiałów w ich tradycyjnych obszarach specjalizacji (np. plastik w opakowaniach na żywność).

Papier pod lupą

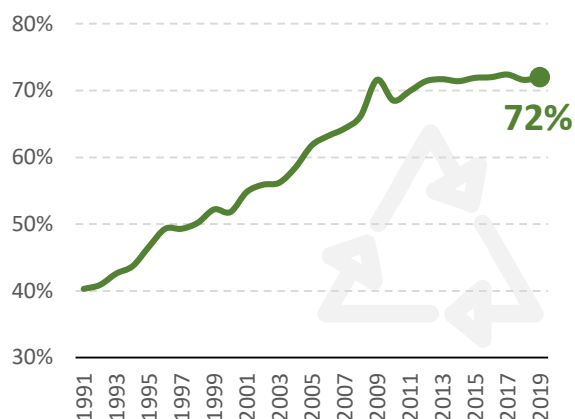
Rynek opakowań w Polsce – udziały poszczególnych materiałów wraz z prognozą do 2025 roku

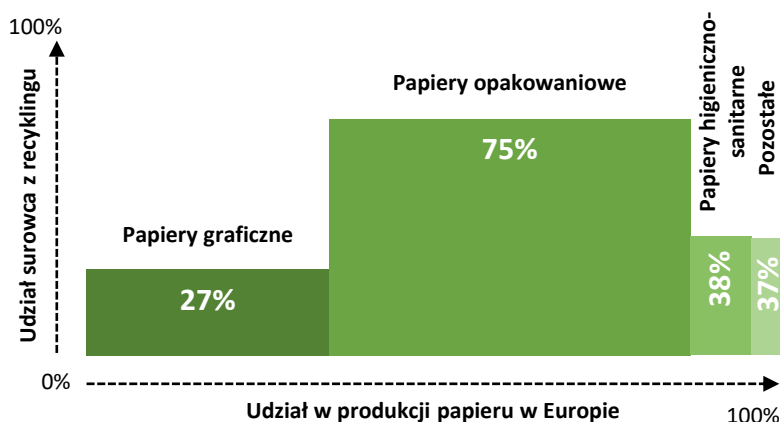
Źródło: Polska Izba Opakowań, Pekao Analizy

Rys. 10 Odzysk w europejskiej* branży papierniczej – recykling i wykorzystanie makulatury

Wskaźnik recyklingu** – odzysk surowca

Wykorzystanie – udział surowca z recyklingu jako % tonażu produkcji (2019 r.)

* Kraje reprezentowane w CEPI (uwzględnia m.in. państwa EFTA)

** Udział surowca odzyskanego jako % całkowitego zużycia papieru (bierze pod uwagę część surowca odzyskanego eksportowaną poza UE)

Źródło: CEPI, Pekao Analizy

pewnych poziomach odzysku wzrost o każdy kolejny punkt procentowy jest po prostu coraz trudniejszy).

Z kolei patrząc od drugiej strony, **europejski przemysł papierniczy produkuje nowy papier i tekturę, w których 55% stanowi makulatura** pochodząca z recyklingu zużytych produktów (dla Stanów Zjednoczonych jest to ok. 40%). Duże zróżnicowanie cechuje przy tym poszczególne rodzaje papieru – co jest pochodną pożądanymi właściwościami docelowego wyrobu (np. wyższej jakości papiery graficzne mają technicznie ograniczone możliwości wykorzystania makulatury z racji swoich cech). **Zdecydowanie przodują tutaj papiery opakowaniowe, gdzie ogółem wskaźnik wynosi 75%**, a w ich ramach szczególnie najbardziej klasycznie „pudełka tekturowe” (tutaj nawet 94% surowca pochodzi z odzysku). Najślabiej pod tym względem wypada z kolei wspomniany segment papierów graficznych, gdzie stopa wynosi 27% (aż 93% w przypadku papierów gazetowych, ale mają one stosunkowo niewielki udział; w przypadku istotniejszych, pozostałych papierów graficznych udział recyklingu wynosi jedynie 13%). Pozostałe papiery, w tym te służące do celów higieniczno-sanitarnych, wykorzystują około 37-38% surowca z recyklingu.

Dla lepszego zrozumienia tych wartości dobrze jest odnieść je także do innych obszarów gospodarki materiałowej. Jako pomocny przykład może tu służyć

obszar opakowań, które stanowią sporą część odpadów komunalnych i dlatego są jednym z podstawowych celów kolejnych regulacji. Eurostat podaje, że **w Unii Europejskiej w 2018 r. poddawano recyklingowi 84% opakowań z papieru i tektury – był to najwyższy wskaźnik wśród wszystkich rodzajów surowców służących do produkcji opakowań.** Tylko nieznacznie słabiej wypadają metale i szkło (odpowiednio 83 i 76%), ale są to obszary o relatywnie małym udziale w szerokim sektorze opakowań. Co istotniejsze, **udział recyklingu dla papieru jest dwukrotnie wyższy niż w przypadku tworzyw sztucznych (42%),** które są kluczowym „konkurentem” jako surowiec opakowaniowy.

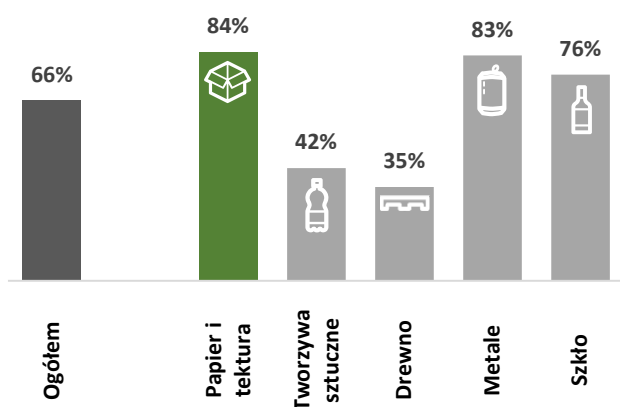
W świetle obecnych i przyszłych regulacji papier staje się wysoce atrakcyjnym surowcem do produkcji zróżnicowanego spektrum wyrobów

Papier osiąga wysokie wskaźniki odzysku z kilku powodów. **Wyroby papierowe cechuje wysoka podatność do recyklingu²,** relatywnie rzadziej są częścią „większego produktu”, co utrudniałoby wydzielenie poszczególnych surowców, a także są łatwo identyfikowalne przez konsumentów i firmy, co sprzyja efektywnemu sortowaniu śmieci. Mając takie właściwości – i ich potwierdzenie w twardych danych – **papier wyrasta na ważnego zawodnika w kreowaniu nowoczesnej gospodarki skupionej na ekologii i efektywnym wykorzystaniu zasobów.**

2) „Intuicyjne” odczucia w tym zakresie potwierdzają liczne badania. Dla przykładu niemieckie organizacje FFI/PTS opublikowały w ubiegłym roku wyniki badania ([link](#), dostęp w kwietniu 2021), które potwierdziły korzystne właściwości wyrobów papieru w kontekście recyklingu/sortowania odpadów. Dotyczy to zarówno „czystego” produktu, jak i papieru mocno przetworzonego – np. gęsto zadrukowanych i/lub laminowanych opakowań czy połączenia papieru z innymi materiałami (np. plastikiem). W dominującej większości przypadków oddzielenie czystych włókien do powtórnego przetworzenia jest możliwe i efektywne przemysłowo.

Rys. 11 Recykling opakowań w UE wg materiału*

dane za 2018 r., UE-27

* Udział (tonażowo) zużytych opakowań trafiających do recyklingu w całkowitym zużyciu opakowań
Źródło: Eurostat, Pekao Analizy

Obecnie wręcz truizmem staje się stwierdzenie, że **otoczenie regulacyjne w Unii Europejskiej wymaga od gospodarek, firm i konsumentów daleko idących zmian sprzyjających zrównoważonemu i ekologicznemu rozwojowi**. Z punktu widzenia branży papierniczej możemy mówić o kilku ważnych obszarach regulacyjnych, które co do zasady są elementami Europejskiego Zielonego Ładu³:

- związane z **gospodarką o obiegu zamkniętym (GOZ)** – stanowią one wsparcie dla tych łańcuchów wartości, które maksymalizują ponowne użycie wykorzystanych surowców (a penalizują te, w których wytwarzane są odpady niemożliwe do ponownego zagospodarowania i/lub szkodliwe);
- **dyrektywa SUP (single use plastics)** – eliminuje ona z użycia szereg wyrobów z plastiku jednorazowego użytku, w praktyce wymuszając ich zastąpienie innymi produktami lub podobnymi, ale wykonanymi z innych surowców (prawdopodobnie podążą za nią kolejne, podobne ograniczenia użycia tworzyw);

- **rozszerzona odpowiedzialność producenta (ROP)** – system ten wiąże się z GOZ i choć nie został jeszcze w Polsce wprowadzony, to obecne przepisy unijne obligują nas do jego implementacji w najbliższej przyszłości. Trwają prace nad finalnym kształtem, ale system taki będzie przenosił na producenta współodpowiedzialność (kosztową) za zbiórkę i utylizację odpadów, które powodują jego wyroby (zwłaszcza opakowania). W praktyce rozwiązanie takie zachęca do korzystania z zasobów łatwo poddających się recyklingowi (mniejszy koszt).

Wymienione regulacje bezpośrednio lub pośrednio sprzyjają przemysłowi papierniczemu – właśnie ze względu na wymienione wcześniej możliwości i realne wskaźniki recyklingu. Dla przykładu, jednym z celów GOZ są wspomniane wskaźniki udziału opakowań poddanych recyklingowi. Cel na 2025 rok wynosi 65%, a na 2030 rok 70%, w tym odpowiednio 75% i 85% dla papieru – na poziomie UE są one więc już teraz praktycznie spełnione (choć oczywiście wartości te różnią się pomiędzy poszczególnymi krajami).

Można więc powiedzieć, że papier i wyroby z papieru już teraz spełniają bardzo ambitne cele ekologiczne Unii Europejskiej, a dzięki temu ich rola w gospodarce będzie rosła, częściowo kosztem innych materiałów. Niektóre wyroby, które mogą być zastąpione papierem, zostaną nim zastąpione – po prostu będzie to bardziej opłacalne w świetle obowiązujących przepisów, a dodatkowym autem będzie korzystna percepcja coraz bardziej świadomych ekologicznie konsumentów. Rozwijające się technologie papiernicze pozwolą na jego wykorzystanie nawet w obszarach, w których do niedawna nie było to możliwe. Tu trzeba wyraźnie jednak podkreślić, że powszechny mit o rychłym „upadku” plastiku jest całkowicie nieuprawniony (następuje raczej gruntowne przeobrażenie tego sektora) – to jednak temat na oddzielną analizę.

Warto pamiętać, że jako przedstawiciela przemysłu branżę papierniczą obowiązują również **wszelkie działania związane z ograniczaniem emisji szkodliwych substancji** (kwestia, która tak bardzo ciąży takim branżom jak energetyka czy metale). Wbrew pozorom, produkcja papieru potrafi przyczynić się do powstawania sporych emisji, sam przemysł jednak od lat inwestuje w zminimalizowanie tych efektów przy wykorzystaniu nowych technologii produkcji. **Już w 2019**

W Europie odzyskuje się 72% surowców ze zużytych wyrobów papierowych, a nowa produkcja w 55% wykorzystuje materiały pochodzące z recyklingu

3) Zespół inicjatyw i regulacji Unii Europejskiej, których głównym celem jest osiągnięcie neutralności klimatycznej UE do 2050 r.

Umiejętnie produkowany i wykorzystany papier dobrze wpisuje się w ideę nowoczesnej, ekologicznej gospodarki o obiegu zamkniętym

roku branża papiernicza ograniczyła swoje emisje CO₂ względem bazowego 1990 roku o ok. 47% – podczas gdy cel UE na 2030 r. wynosił do niedawna 40%. Nowy, podwyższony w 2020 r. cel (55%) to kwestia kilku lat, a branża papiernicza jest jedną z nielicznych, która nie powinna mieć większego problemu z jego spełnieniem długo przed czasem. Bardzo wysokie wskaźniki redukcji zostały osiągnięte także w przypadku innych substancji (np. dwutlenku siarki i tlenków azotu o ponad 90%).

Oczywiście, nawet przemysł papierniczy nie jest wolny od problemów ekologicznych, ale sumując wszystkie efekty zewnętrzne i tak wypada on korzystnie

Po pierwsze, niezależnie od przeznaczenia papieru i skali recyklingu, kluczowe pozostaje pierwotne drewno. Część produktów (szczególnie najwyższej jakości) może posiadać tylko niewielkie domieszki surowca z odzysku, ponieważ w innym przypadku traci pożądane właściwości. Ponadto, papier nie może być poddawany recyklingowi w nieskończoność (w pewnym momencie włókna tracą możliwość bycia bazą dla nowego papieru). Przemysł papierniczy zawsze będzie więc zgłaszał pewne **zapotrzebowanie na surowe drewno** – a tu pojawiają się **potencjalne problemy z szeroko pojętą gospodarką leśną**, w tym wyzwania deforestacji i zaburzenia naturalnej bioróżnorodności lasu we współczesnym modelu plantacyjnym (służącym utrzymaniu zalesienia).

Po drugie, **do produkcji papieru na początkowych etapach potrzebne są duże ilości wody i ciepła**, które podwyższają „ślad środowiskowy” pozostawiony przez przemysł papierniczy. Po trzecie wreszcie, **dotychczasowym, ale niezbędnym elementem są wykorzystywane chemikalia**, m.in. w procesie oczyszczania masy surowcowej – i to zarówno w przypadku surowca pierwotnego, jak i tego pochodzącego z recyklingu.

Powyższe czynniki – oraz ich odpowiedniki dla innych przemysłów przetwórczych – doprowadziły również do sytuacji, w której **kwestionowana jest ekologia tych czy innych rozwiązań, często w wyniku narastania**

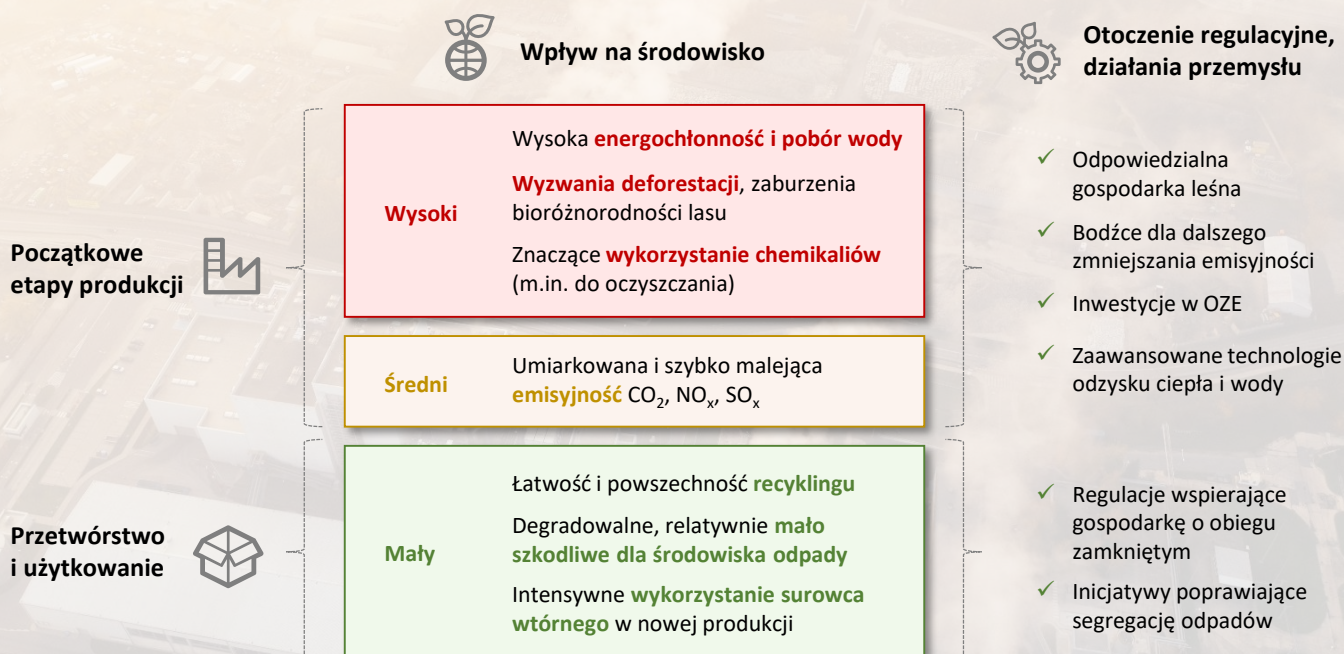
szkodliwych „mitów”. Szczególnie częsty jest przypadek porównań papieru i tworzyw sztucznych jako surowca do produkcji wielu wyrobów codziennego użytku (np. opakowań). Tworzywa powstają z nieodnawialnych paliw kopalnych, ale faktem jest, że na etapie produkcji również papier (przez użycie wody, energii, drewna, substancji chemicznych) pozostawia wyraźny „ślad” na środowisku. Z drugiej strony jednak, szybko rozkładające się **odpady z papieru są znacznie mniej szkodliwe dla środowiska** niż w przypadku tworzyw – dużą rolę odgrywa tu niekontrolowane rozprzestrzenianie się tzw. mikroplastiku – a wskaźniki recyklingu i wykorzystania surowca wtórnego już teraz są w branży bardzo wysokie. Do tego należy dodać **liczne działania branży papierniczej ograniczające bezpośredni wpływ produkcji na środowisko**. Są to m.in. dbałość o zrównoważoną gospodarkę leśną (certyfikowane źródła drewna, wykorzystanie fragmentów surowca nie używanych przez np. przemysł drzewny i meblarski, własne plantacje), zamknięte obiegi wody ograniczające jej zużycie i emisję niepożądanych substancji do niej (konkluzje BAT) czy technologie odzysku ciepła.

Przykłady można mnożyć, ale na koniec okazuje się, że **bardzo trudne jest jednoznaczne stwierdzenie, które z rozwiązań jest najbardziej ekologiczne – wszystkie mają swoje plusy i minusy**, a ostateczny rezultat i tak zależy od podjętego wysiłku w zakresie nowoczesnej produkcji i odpowiedzialnego zagospodarowania odpadów.

W rzeczywistości, **zarówno papier, jak i tworzywa sztuczne są i będą potrzebne w gospodarce**, choć zmieniać się będą konkretne użycia i sposób zagospodarowania. **Producenci z obu tych obszarów podejmują liczne działania aby negatywny wpływ na środowisko zminimalizować w całym cyklu życia produktu** (do czego motywują też regulacje).

Faktem jest przy tym, że w obecnym otoczeniu regulacyjnym **Unia Europejska stawia silny nacisk na gospodarkę odpadami i wykorzystanie surowców oraz źródeł odnawialnych**, a szkodliwość produkowanych odpadów – ze względu na mniejszy poziom kontroli nad tym etapem – postrzega jako kluczową. W tym kontekście **papier już teraz stanowi bardzo atrakcyjny surowiec** i jako taki będzie przez regulacje wspierany. **W połączeniu z wymienionymi wcześniej wysiłkami i korzystnymi rezultatami przemysłu papierniczego jakie zostały osiągnięte na polu ograniczenia jego wpływu środowiskowego stawia to sektor na dobrej drodze do dalszego rozwoju w oparciu o ekologię rozwiązań** – nawet biorąc pod uwagę, że produkcja papieru również jest obciążona istotnym negatywnym wpływem na środowisko, zwłaszcza na początkowych etapach produkcji. Należy bowiem zdawać sobie sprawę, że niemal żaden proces przemysłowy nie jest wolny od tego rodzaju wyzwań, a otoczenie regulacyjne ma za zadanie stymulować te obszary, który pozwalają niekorzystny wpływ minimalizować na poziomie całej gospodarki.

Realny wpływ środowiskowy przemysłu papierniczego i wyrobów z papieru

Wnioski dla krajowego sektora papieru

Z rozważań z poprzednich rozdziałów wyłaniają się generalnie korzystne perspektywy rozwojowe dla polskiego przemysłu papierniczego

Już teraz jest to silna – i bynajmniej nie schyłkowa – gałąź polskiej gospodarki, w której wykształciliśmy wysoką pozycję na arenie międzynarodowej. Jej rola może jeszcze wzrosnąć, a **rozwój może być w dalszym ciągu oparty na dwóch, równie ważnych filarach: konsumpcji krajowej oraz eksporcie**, wspartych przez krajowe specjalizacje i dalszą poprawę efektywności.

1 Rynek krajowy

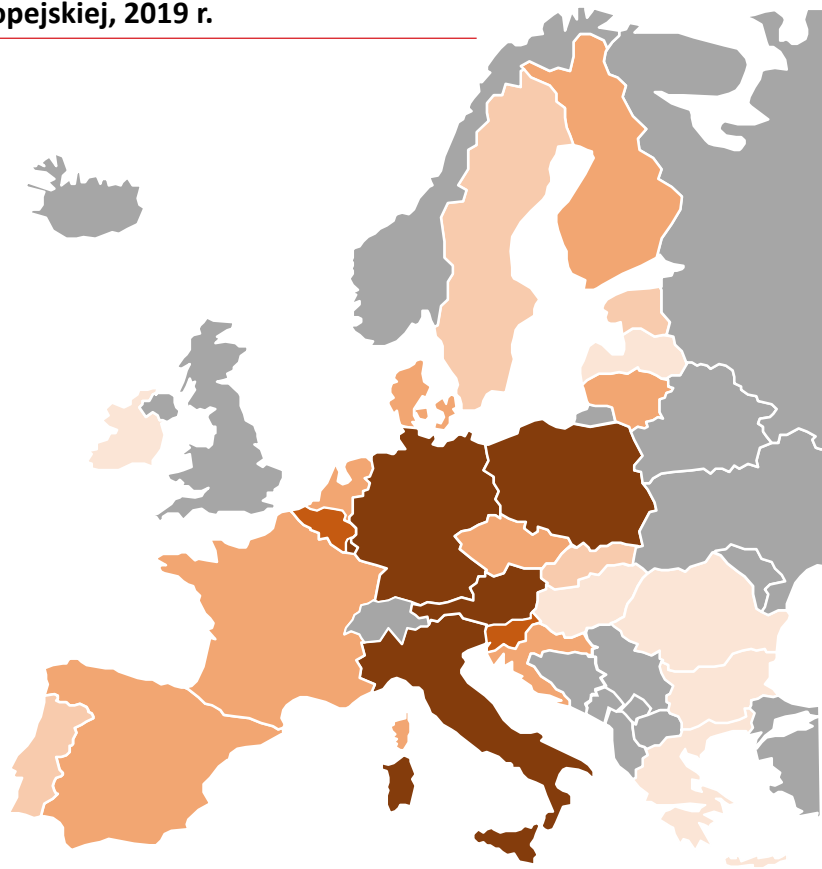
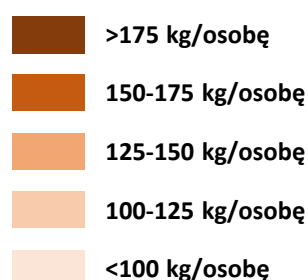
Jak zostało zaznaczone w omówieniu charakterystyki polskiego papiernictwa, **rozwój tego sektora był w dużej mierze napędzany przez popyt wewnętrzny**. O skali tego popytu świadczy międzynarodowe porównanie konsumpcji papieru w przeliczeniu na liczbę ludności. Jak się bowiem okazuje, **w Polsce takie zużycie można oszacować na ok. 180 kg per capita i jest to trzeci najwyższy wynik w Unii Europejskiej**. Wyprzedzają nas pod tym względem jedynie Austria i Niemcy. Wysokie miejsce po części wynika z silnie rozwiniętego segmentu

przetwórstwa (część tak liczonego zużycia jest więc de facto eksportowana jako gotowe wyroby z papieru), ale nawet biorąc to pod uwagę szacunki wskazują, że faktyczne krajowe zużycie plasuje się w czołówce UE.

Stawia to papiernictwo w dosyć nietypowej pozycji na tle całej gospodarki, której wiele „gwiazd” wyłoniło się dzięki ekspansji eksportowej (często ze względu na mało chłonny rynek krajowy). Niemniej, taka sytuacja nie jest przypadkowa – jej **źródła można szukać w charakterze polskiej gospodarki**, do której zaliczają się m.in.:

- **specyficzna struktura sektorowa**. Duży popyt na papier łączy się z istotną rolą przemysłu, który wytwarza dobra trwałe – a te potrzebują opakowań do transportu i sprzedaży. Szczególnie znaczenie mają branże intensywnie z nich korzystające, takie jak spożywcza, meblarska czy wyrobów z tworzyw. Tego typu sektory mają w polskiej gospodarce duży udział w porównaniu do innych krajów;
- **rola hubu logistycznego**, którą odgrywa Polska ze względu na swoje strategiczne umiejscowienie w Europie. W kraju funkcjonują liczne centra dystrybucyjne firm z wielu sektorów (np. FMCG), które również zgłaszają duży popyt na opakowania;
- **potencjał ludnościowy**, który sam w sobie stwarza duże zapotrzebowanie na szereg produktów

Rys. 12 Zużycie papieru* per capita w Unii Europejskiej, 2019 r.

* Szacunki na bazie produkcji i handlu zagranicznego. Konsumpcja papieru odnosi się do papieru i tektury jako wsadu – część z nich trafia bezpośrednio do użycia, część służy do dalszego przetwórstwa w gotowe wyroby

Źródło: FAO, Eurostat, Pekao Analizy

pierwszej potrzeby, takich jak wyroby higieniczno-sanitarne i codzienne wyroby papiernicze.

Powyższe cechy sprawiają, że **lokowanie przemysłu papierniczego w Polsce** – i nasza względna specjalizacja w tym obszarze w UE (czego dowodzi m.in. udział w PKB) – **jest naturalną konsekwencją** cech krajowej gospodarki. Cechy te nie ulegną przy tym zmianie, co w **połączeniu z dalszym rozwojem gospodarczym** sprawia, że **również w kolejnych latach krajowy popyt będzie napędzał lokalną produkcję papieru i wyrobów z papieru**. Szczególnie duże znaczenie ma to dla sektora opakowaniowego, który ze swojego charakteru najsilniej powiązany jest z lokalnymi potrzebami (najefektywniej produkuje się je dla blisko zlokalizowanych odbiorców).

W kontekście lokalnego rynku ważny wątek stanowi ekologia i recykling, których potencjał jest w polskim papiernictwie wciąż słabo wykorzystany

W UE jest to fundament rozwoju sektora i na to samo można liczyć w kontekście Polski. Jest to jednak obszar, który wciąż wymaga wiele pracy – na ten moment nie w pełni wykorzystujemy ekologiczne zalety papieru. **Słabo wypada już wskaźnik recyklingu**, bowiem z całkowitego zużycia udaje się poddać recyklingowi ok. 52% (dla przypomnienia w Europie jest to średnio 72%). Korzystny jest sam fakt, że **z roku na rok wskaźnik ten zbliża się do średniej krajów wyżej rozwiniętych. Natomiast wiele jeszcze jest do zrobienia** – zarówno jeśli chodzi o inwestycje w techniczne możliwości recyklingu, jak i dalszą poprawę świadomości społecznej w zakresie selektywnej zbiórki odpadów.

Potencjał do poprawy cechuje również sytuacja w zakresie wykorzystania surowca wtórnego do produkcji nowych wyrobów. Tutaj jego udział można szacować na ok. 46%. To wynik słabszy od średniej europejskiej

(55%), ale istotniejszy jest tutaj brak wyraźnego trendu wskaźnika – tym dziwniejszy, iż sama krajowa produkcja makulatury stale się zwiększa (por. Rys. 2). Wahania jej wykorzystania w procesach produkcyjnych w całości są więc pochodną handlu zagranicznego. Można wyciągnąć wnioski, że **ważnym sposobem zagospodarowania surowca wtórnego jest próba jego sprzedaży za granicę**, a dopiero w drugiej kolejności powtórne wykorzystanie w kraju do produkcji nowych wyrobów. Może to wynikać z kilku, wzajemnie komplementarnych powodów:

- za bardzo szybkim rozwojem przetwórstwa papieru w kraju **nie podążały w odpowiednim stopniu inwestycje w infrastrukturę zdolną do ponownego wykorzystania makulatury**. Mniejsza ilość firm zdolnych do jej przetwarzania oznacza także mniejsze możliwości dywersyfikacji dla kupujących, którzy poszukując bezpieczeństwa geograficznego i cenowego wolą kierować się w stronę importu surowców z różnych źródeł;
- **wolniejsza adaptacja systemu gospodarki odpadami w kraju**, w konsekwencji czego obecnie zbyt małe są możliwości odzyskiwania z rynku odpowiedniej ilości i jakości makulatury nadającej się do poddania procesowi recyklingu;
- nie bez znaczenia są **powiązania w ramach grup kapitałowych** (jak wyjaśnił pierwszy rozdział, zagraniczny kapitał odgrywa w Polsce dużą rolę);
- sprzedaż za granicę jest w wielu przypadkach **zwyczajnie bardziej zyskowna**.

Rola poszczególnych powodów nie zmienia faktu, że **obecna sytuacja jest symptomem nie do końca wykorzystanej szansy w zakresie efektywnego zagospodarowania recyklingu papieru**. Jest to tym bardziej istotne, że jako kraj posiadamy znaczący

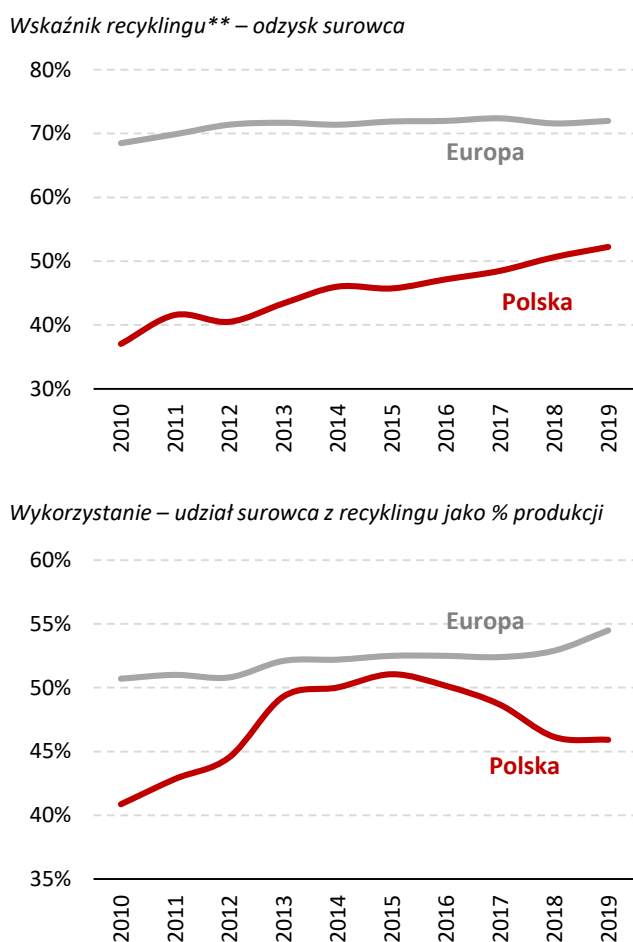
niedobór bazy surowcowej do produkcji wyrobów z papieru (wysoki import masy celulozowej). **Poprawa w obszarze recyklingu papieru byłaby więc korzystna na licznych frontach** – zmniejszyłaby naszą zależność od zagranicznych dostawców, pozwoliła zatrzymać większą wartość dodaną w kraju, zbliżyła do spełnienia celów gospodarki o obiegu zamkniętym, a tym samym poprawiła jakość życia i funkcjonowania gospodarki. Jest to też ważne w tym względzie, że sprzedawana makulatura często była potem kierowana poza Unię, na chłonne rynki azjatyckie (głównie do Chin), a te od pewnego czasu zmniejszają popyt na taki surowiec.

Ewentualne większe wykorzystanie surowca wtórnego w produkcji wymagałoby zmian na wielu etapach łańcucha wartości. Przede wszystkim, niezbędne jest dostosowanie samego sektora papierniczego do

lepszego wykorzystania surowca wtórnego, co będzie wymagało inwestycji w odpowiedni park maszynowy (do czego zachęci otoczenie regulacyjne). Dalszej poprawie musiałby ulec **obszar gospodarki odpadowej, tak aby zbierane były zróżnicowane rodzaje makulatury, a jej jakość była wysoka** (mniejszy udział odpadów „zanieczyszczonych”). Dotyczy to zarówno firm/institucji publicznych odpowiedzialnych za zbiórkę, jak i działań po stronie korzystających (firm/konsumentów). Nie bez znaczenia będą również preferencje tych ostatnich, jeśli zwiększy się ich świadomość, tzn. chęć do wybierania produktów wytwarzanych z surowca wtórnego. Nie ulega wątpliwości, że **skala potrzebnych zmian jest duża i pod wieloma względami kosztowna, natomiast duża jest również potencjalna „nagroda”**.

2 Ekspert

Rys. 13 Odzysk makulatury w Polsce*

* Dla Polski szacunki na bazie danych o produkcji i handlu zagranicznym.

Europa oznacza kraje reprezentowane w CEPI.

** Udział surowca odzyskanego jako % całkowitego zużycia papieru (bierze pod uwagę część surowca odzyskanego eksportowaną)

Źródło: Eurostat, GUS, CEPI, Pekao Analizy

Kluczowa rola rynku krajowego **nie oznacza bynajmniej, że możliwości eksportu produktów przemysłu papierniczego są w Polsce ograniczone.** W niektórych obszarach może być on drugim, równoległym filarem budowania rozwoju. Tu również w grę wchodzi specyfika gospodarki i samego sektora papierniczego.

Jak wyjaśniła wcześniejsza analiza, jako kraj jesteśmy przetwórcami papieru – importujemy surowce oraz półprodukty, natomiast eksportujemy gotowe wyroby. **Relatywnie mniejszy potencjał na początkowych etapach łańcucha to efekt mniejszych inwestycji w nowe moce w tym bardzo kapitałochłonnym obszarze – te są w Polsce utrudnione** przez mało efektywny rynek drewna, duże rozdrobnienie, a od pewnego czasu także wysokie koszty energii i rosnący problem z zasobami wodnymi kraju. Tych czynników nie przeważa nawet generalnie duży zasób surowca pierwotnego (drewna) dzięki wysokiej lesistości Polski. **Odwrotnie jest w przypadku gotowych wyrobów, gdzie większe znaczenie mają koszty pracy⁴ i bliskość rynków zbytu**, co stawia Polskę w znacznie lepszej pozycji. Potwierdzeniem tego faktu jest pozycja kraju w rankingach eksportu wyrobów z papieru. **Ogółem, jesteśmy czwartym największym eksporterem w UE, a co najmniej takie miejsce zajmujemy w każdej z głównych kategorii wyrobów.**

Jeśli popatrzymy na **wybrane, względnie homogeniczne wyroby z papieru** – takich jak tektura falista czy papier

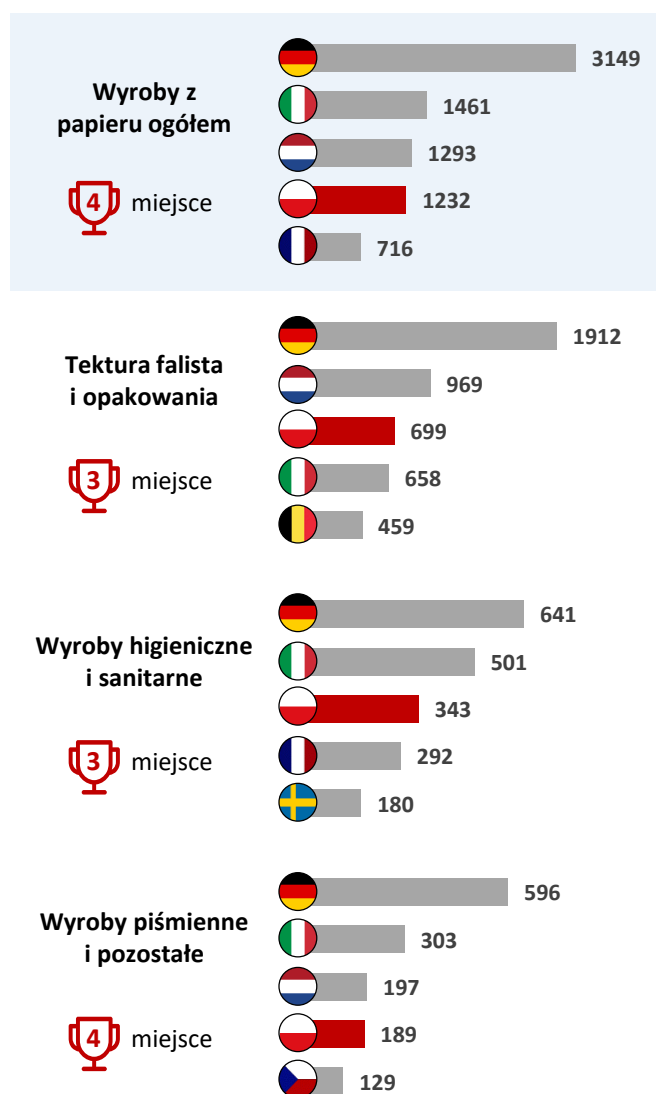
4) W przypadku produkcji surowców/papieru relacja kosztów pracy do przychodów wynosi 5,6%, podczas gdy dla wyrobów z papieru ok. 12%. Dla całego przetwórstwa przemysłowego wskaźnik ten wynosi ok. 11%. Dane dotyczą rynku polskiego, dla przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 9 pracowników.

toaletowy – to w szczegółowych danych o eksporcie znaleźć można **potwierdzenie konkurencyjności cenowej Polski**. Krajowe produkty nie ustępują jakością tym z Europy Zachodniej, a mimo to wartość jednostkowa eksportu (liczona w EUR/t) jest wyraźnie niższa, co jest pochodną niższych kosztów wytworzenia. Choć przewagi te stopniowo maleją (m.in. przez konwergencję płac), to **stosunek ceny do jakości** – którym zdobyliśmy rynki zagraniczne w wielu branżach, np. drzewno-meblarskiej czy wyrobów z tworzyw – **jeszcze przez długi czas może być kluczem do rozwoju eksportu w sektorze papierniczym. Szczególne predyspozycje w tym względzie cechuje segment**

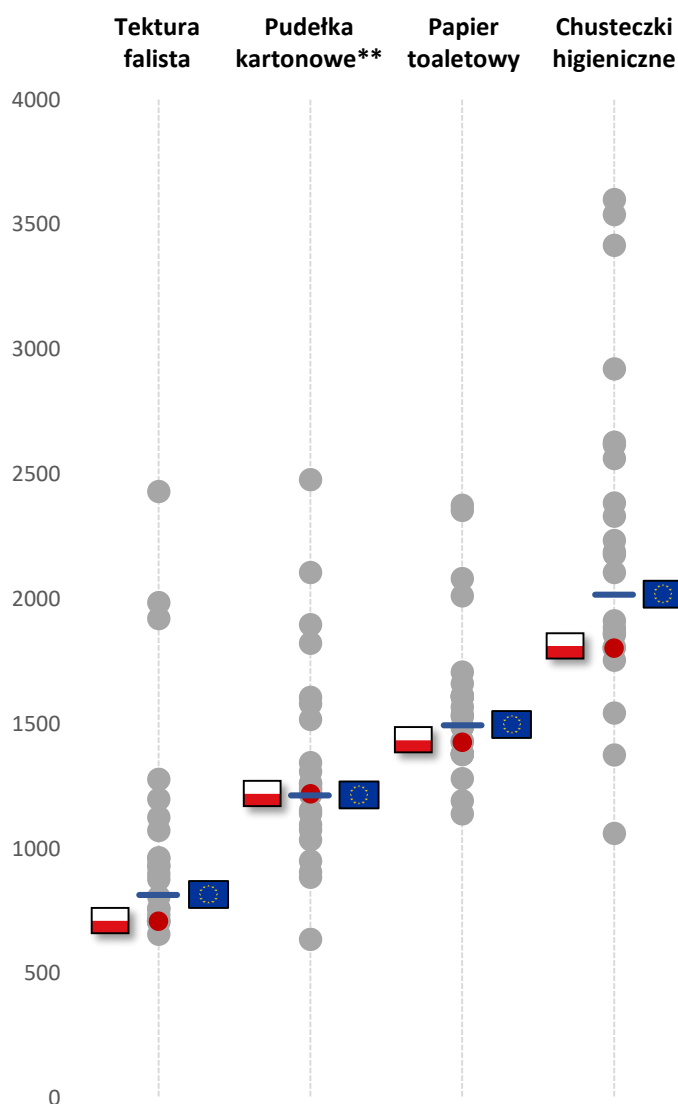
wyrobów higienicznych i sanitarnych oraz niektóre specjalistyczne wyroby (np. papierowe etykiety na opakowania). Warto dodać, że szereg krajowych marek zdobył już rozpoznawalność na licznych rynkach. Wiele kolejnych czeka natomiast na zagospodarowanie – atrakcyjne są między innymi kraje rozwijające się o dużej liczbie ludności (Azja, Ameryka Łacińska, Afryka), gdzie niektóre produkty higieniczne dopiero stają się podstawowym produktem dostępnym dla każdego. Ekspansja może być zresztą tematycznie łączona z pokrewnym przemysłem kosmetycznym, który również wyrósł już na ważną polską branżę eksportową, a jednocześnie także z sektorem opakowań.

Rys. 14 Eksport wyrobów z papieru – TOP5 krajów w UE oraz konkurencyjność Polski

dane za 2019 r., tys. ton

wartość jednostkowa eksportu wybranych wyrobów (EUR/t)*

* Każda kropka oznacza kraj Unii Europejskiej. **Główny rodzaj opakowań z papieru, służące głównie do transportu towarów (nazwa potoczna)
Źródło: Eurostat, Pekao Analizy

Krajowe specjalizacje już teraz obejmują kluczowe, rozwojowe obszary wyrobów z papieru...

Polski sektor papierniczy rozwijał się w ostatnich latach „w zgodzie” z globalnymi trendami, był właściwie ich częścią – tzn. w ramach zachodzących zmian, przeobrażeń (dzięki kolejnym inwestycjom) ulegała także równolegle krajowa branża. Malą więc rolę papierów graficznych, a w siłę rosły przemysł opakowań oraz segment higieniczno-sanitarny. W efekcie można powiedzieć, że już teraz **nasze krajowe specjalizacje obejmują najbardziej rozwojowe, przyszłościowe obszary**. Nie są więc konieczne znaczące, strukturalne dostosowania, a raczej **kontynuacja ścieżki na której polski przemysł już się znajduje**. Sprzyja temu zarówno strona popytowa, jak i potencjał ekologiczny poszczególnych obszarów.

...trudniejsze mogą być natomiast odpowiednie dostosowania po stronie surowców i półproduktów

W kontekście rozwoju segmentu wyrobów warto zadać pytanie, na ile i w jaki sposób można **próbować zmniejszyć importochłonność na wcześniejszych etapach łańcucha wartości** (surowce i papiery do przetworzenia). **Skala potencjalnych wyzwań w przypadku inwestycji w tych obszarach**, szczególnie wielkość potrzebnego kapitału, długi cykl inwestycyjny, problemy krajowego rynku drewna oraz niestabilne otoczenie prawne, **jest duża**, znacznie większa niż w przypadku gotowych wyrobów. **Największy potencjał kryje się we wspomnianej odpowiedniej gospodarce odpadami** – lepsze wykorzystanie surowca wtórnego

jest łatwiej osiągalne, choć jak zostało już opisane wymaga działań na wielu etapach łańcucha. Co istotne, zdecydowana większość krajowego deficytu przypada na papiery opakowaniowe, a w obszarze tym stopa wykorzystania recyklatu (udziału surowca wtórnego w nowej produkcji) może osiągać najwyższe wartości⁵.

Lista potencjalnych wyzwań jest dłuższa, ale mimo wszystko nie przeważa ona nad korzystnymi perspektywami rozwojowymi

W nadchodzących latach krajowy przemysł papierniczy pozostanie silnie importochłonny, a to oznacza, że jego **wyniki będą wciąż powiązane z wahaniami cen na globalnym rynku celulozy**. Obecna sytuacja staje się coraz bardziej napięta. Przez dłuższy czas ceny były niskie, ale **braki na globalnych rynkach surowcowych** już zaczęły generować trend wzrostowy. Problemy z dostępnością oraz wyższe ceny importowanej celulozy i papieru będą **negatywnie odbijać się na działających w Polsce producentach** i wymagały od nich odpowiednich dostosowań na całym łańcuchu. W dłuższym horyzoncie czasowym, niekorzystnie na rentowność będą ponadto oddziaływały rosnące koszty energii i pracy.

Cele „zielonej gospodarki” będą niezmiennie wymagały od firm dalszych dostosowań. To nie tylko wspomniane większe możliwości w zakresie wykorzystania surowca wtórnego (co będzie wymagało m.in. zmian w parku maszynowym), ale też kolejne **inwestycje w spadek energochłonności, emisyjności, technologie odzysku ciepła i wody czy własną energię (w tym OZE)**. Im większa będzie rola papieru w gospodarce, tym częstsze

5) Argument ten wzmacnia fakt, że wśród poszczególnych rodzajów papierów opakowaniowych największy import netto generują testliner i fluting – a więc te rodzaje, które pochodzą głównie z surowców wtórnych – natomiast nadwyżkę jako jedyny rodzaj generuje krafliner (pochodzący głównie z surowca pierwotnego)

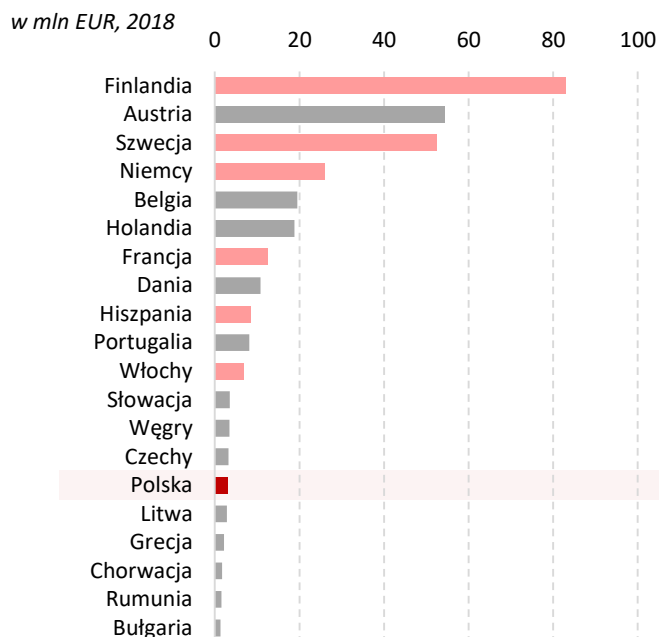
będą pytania o faktyczny „ślad środowiskowy” sektora, na co ten musi być dobrze przygotowany

Ponadto, **poszukiwanie dalszego wzrostu efektywności będzie w naturalny sposób prowadziło do konsolidacji silnie rozdrobnionej obecnie branży.** Mimo, że jesteśmy jednym z największych producentów w UE, **na krajową firmę przypadają wielokrotnie mniejsze obroty niż w pozostałych krajach z TOP10.** Jednocześnie, dane finansowe pokazują wyższe rentowności dla firm osiągających większą skalę działalności. W takiej sytuacji przyszłość przyniesie prawdopodobnie **konsolidację krajowego sektora**, który będzie poszukiwał kanałów wzrostu efektywności produkcji i odpowiedniej skali (w tym kapitału) do potrzebnych inwestycji.

Powyższe wyzwania są jednak w większości naturalnymi „przeszkodami” na drodze rozwoju sektora. **Nie zmieniają one generalnie pozytywnych perspektyw rozwojowych**, a ich pokonanie może tylko **jeszcze bardziej wzmocnić naszą specjalizację w tym obszarze i przynieść wymierne korzyści całej gospodarce.**

Rys. 15

Obroty przypadające średnio na firmę w przemyśle papierniczym*

* Kolorem oznaczone kraje stanowiące czołówkę producentów w UE
Źródło: Eurostat, Pekao Analizy

Perspektywy rozwojowe przemysłu papierniczego w Polsce – podsumowanie najważniejszych czynników

Skala wpływu czynnika z punktu widzenia całego przemysłu papierniczego

Zagrożenia i wyzwania		Szanse rozwojowe	
Nie w pełni wykorzystany potencjał surowca wtórnego , potrzeba dalszych inwestycji na wielu etapach łańcucha recyklingu		Chłonny rynek wewnętrzny wynikający z charakteru polskiej gospodarki – będzie on rósł wraz z dalszym jej rozwojem	
Duża zależność przetwórców od wahań cen celulozy i papierów, duże prawdopodobieństwo ich dalszych wzrostów w najbliższych miesiącach (wpływ na marże)		Dalsze pogłębienie już mocno zaznaczonej specjalizacji w najbardziej rozwojowych sektorach (opakowania, wyroby higieniczno-sanitarne)	
Wysoka kapitałochłonność przy dalszych potrzebach inwestycyjnych		Wykorzystanie zalet ekologicznych papieru (wysokich wskaźników recyklingu i użycia surowca wtórnego) do wzmocnienia jego roli w gospodarce – szczególnie w kontekście sprzyjającego otoczenia regulacyjnego	
Problemy segmentu graficznego (spadek roli/przychodów przez cyfryzację, pogłębiony przez COVID); najmniejszy potencjał do wykorzystania surowca wtórnego w produkcji)		Wysoki poziom zaawansowania technologicznego i jakości produkcji, przy wciąż konkurencyjności cenowej, także w kontekście ekspansji eksportowej	
Wyzwania ekologiczne na początkowych etapach produkcji (wykorzystanie energii i wody, chemikaliów, kwestie gospodarki leśnej, emisyjność)		Silna pozycja w krajowej gospodarce, dobrze i stabilne wyniki finansowe	
Rosnące koszty energii i pracy, rozdrobnienie , które będą miały wpływ na konkurencyjność branży			

Bank Pekao

Bankowość Korporacyjna i Inwestycyjna

ZMIENNOŚĆ PRZYNOŚI WYZWANIA, MY DAJEMY ROZWIĄZANIA

Bankowość Korporacyjna

Przyszłość na solidnych fundamentach

Zapraszamy do kontaktu z naszymi Doradcami Klienta – ekspertami sektora papierniczego

Departament Klienta Korporacyjnego

Centrala

Robert Bińkowski

☎ +48 727 412 558

✉ robert.binkowski@pekao.com.pl

Departament Klienta Strategicznego

Marek Pach

☎ +48 697 970 064

✉ marek.pach@pekao.com.pl

Departament Strategii i Rozwoju Bankowości MŚP

Krzysztof Obszyński

☎ +48 603 867 354

✉ krzysztof.obszynski@pekao.com.pl

Białystok

Izabela Basek

☎ +48 695 100 629

✉ izabela.basek@pekao.com.pl

Bielsko-Biała

Grzegorz Wac

☎ +48 601 285 569

✉ grzegorz.wac@pekao.com.pl

Bydgoszcz

Ewa Balter-Episcopo

☎ +48 691 899 554

✉ ewa.balter-episcopo@pekao.com.pl

Gdańsk

Arkadiusz Czucha

☎ +48 601 321 979

✉ arkadiusz.czucha@pekao.com.pl

Gdynia

Karol Klimczyk

☎ +48 722 030 015

✉ karol.klimczyk@pekao.com.pl

Gliwice

Szczepan Kiełtyka

☎ +48 609 539 967

✉ szczepan.kieltyka@pekao.com.pl

Katowice

Marek Huzarewicz

☎ +48 571 415 458

✉ marek.huzarewicz@pekao.com.pl

Kielce

Anna Wrona

☎ +48 601 987 481

✉ anna.wrona@pekao.com.pl

Kraków

Magdalena Alejsiak-Cieślicka

☎ +48 601 285 667

✉ magdalena.alejsiak-cieslicka@pekao.com.pl

Lublin

Jacek Szmajda

☎ +48 605 785 690

✉ jacek.szmajda@pekao.com.pl

Łódź

Monika Kańska

☎ +48 697 771 442

✉ monika.kanska@pekao.com.pl

Nowy Sącz

Michał Marchacz

☎ +48 727 410 132

✉ michal.marchacz@pekao.com.pl

Poznań

Norbert Kordek

☎ +48 786 915 233

✉ norbert.kordek@pekao.com.pl

Rzeszów

Alicja Zabłocka-Kusiba

☎ +48 609 539 894

✉ alicja.zablocka-kusiba@pekao.com.pl

Szczecin

Barbara Paduch

☎ +48 601 826 143

✉ barbara.paduch@pekao.com.pl

Warszawa

Sylwia Grzelczyk

☎ +48 601 500 939

✉ sylwia.grzelczyk@pekao.com.pl

Paweł Paraszewski

☎ +48 571 401 273

✉ pawel.paraszewski@pekao.com.pl

Izabela Basek

☎ +48 695 100 629

✉ izabela.basek@pekao.com.pl

Agnieszka Zajkowska

☎ +48 727 418 662

✉ agnieszka.zajkowska@pekao.com.pl

Wrocław

Mateusz Radoś

☎ +48 691 202 666

✉ mateusz.rados@pekao.com.pl

Zielona Góra

Sylwia Janus

☎ +48 691 899 536

✉ sylwia.janus@pekao.com.pl

Nota prawna

Niniejsza publikacja (dalej „Publikacja”) przygotowana przez Departament Analiz Makroekonomicznych Banku Polska Kasa Opieki Spółka Akcyjna (dalej „Pekao S.A.”) stanowi publikację handlową i ma charakter wyłącznie informacyjny. Żadna z jej części nie stanowi podstawy do zawarcia jakiegokolwiek umowy lub powstania zobowiązania, w szczególności nie stanowi oferty w rozumieniu art. 66 Kodeksu Cywilnego. Publikacja nie stanowi rekomendacji udzielanej w ramach usługi doradztwa inwestycyjnego, analizy inwestycyjnej, analizy finansowej oraz innej rekomendacji o charakterze ogólnym dotyczącej transakcji w zakresie instrumentów finansowych, rekomendacji inwestycyjnej w rozumieniu Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 596/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r, w sprawie nadużyć na rynku ani porady inwestycyjnej o charakterze ogólnym dotyczącej inwestowania w instrumenty finansowe, a informacje w niej zawarte nie mogą być traktowane, jako propozycja nabycia jakichkolwiek instrumentów finansowych, usługa doradztwa inwestycyjnego, podatkowego lub jako forma świadczenia pomocy prawnej. Publikacja nie została przygotowana zgodnie z wymogami prawnymi zapewniającymi niezależność badań inwestycyjnych i nie podlega żadnym zakazom w zakresie rozpowszechniania badań inwestycyjnych i nie stanowi badania inwestycyjnego.

Przedstawiona w publikacji analiza oparta jest na informacjach publicznie dostępnych – do jej sporządzenia nie wykorzystano żadnych informacji poufnych. Pekao S.A. dołożył należytej staranności w celu zapewnienia, iż zawarte informacje nie są błędne lub nieprawdziwe w dniu ich publikacji, jednak Pekao S.A. ani jego pracownicy nie ponoszą odpowiedzialności za ich prawdziwość i kompletność jak również za jakiegokolwiek szkody powstałe w wyniku wykorzystania niniejszej publikacji lub zawartych w niej informacji. Pekao S.A. nie udziela w odniesieniu do niniejszej publikacji żadnych gwarancji, wyraźnych ani dorozumianych, dotyczących wartości handlowej, przydatności do określonego celu lub nienaruszania własności intelektualnej lub innego nienaruszania praw.

Niektóre treści objęte niniejszą publikacją mogą zawierać odesłania do stron internetowych i materiałów opracowanych przez podmioty trzecie. Pekao S.A. nie dokonuje weryfikacji takich stron internetowych i materiałów, w szczególności pod kątem ich prawdziwości i rzetelności zawartych w nich informacji, a wszelkie korzystanie z takich stron internetowych i materiałów następuje na wyłączne ryzyko i odpowiedzialność użytkownika. Odsyłanie przez Pekao S.A. w publikowanych treściach do zewnętrznych stron internetowych i materiałów nie oznacza również, że Pekao potwierdza lub podziela zawarte w nich poglądy i informacje.

Niniejsza publikacja może zawierać wypowiedzi prognozujące. Wypowiedzi te, oparte na bieżących planach, założeniach, ocenach, prognozach, oczekiwaniach oraz historycznych danych, jako odnoszące się do zdarzeń przyszłych są ze swej natury niepewne i obarczone ryzykiem błędu. Z tego względu nie stanowią one gwarancji przyszłych zdarzeń, sytuacji gospodarczej w ujęciu makroekonomicznym ani w odniesieniu do jakiegokolwiek konkretnego podmiotu lub grupy podmiotów, cen instrumentów finansowych lub jakichkolwiek przyszłych wyników i wskaźników finansowych. Wszelkie prognozy dotyczące poziomu kursów walutowych nie odnoszą się do instrumentów finansowych opartych o te kursy walutowe.

Informacje zawarte w tej publikacji są aktualne na datę utworzenia dokumentu i mogą ulec zmianie w przyszłości. Pekao S.A. nie zobowiązuje się do ich aktualizowania po dniu utworzenia dokumentu.

Pekao S.A. i jego spółki zależne oraz którykolwiek z jego lub ich pracowników mogą być zainteresowani którąkolwiek z transakcji, papierów wartościowych i towarów wymienionych w tej publikacji, jak również Pekao S.A. lub jego spółki zależne mogą świadczyć usługi dla lub zabiegać o transakcje z którąkolwiek spółką wymienioną w tej publikacji.

Pekao S.A. oświadcza, że jest animatorem rynku lub dostawcą płynności w odniesieniu do Skarbowych Papierów Wartościowych wyemitowanych przez Ministerstwo Finansów oraz dokonuje transakcji na Skarbowych Papierach Wartościowych na własny rachunek. Pekao S.A. na mocy zawartych umów pełni funkcję Dealera Rynku Pieniężnego oraz Dealera Skarbowych Papierów Wartościowych.

Departament Analiz Makroekonomicznych jest wydzieloną jednostką organizacyjną, niezależną od jednostki zawierającej w imieniu Banku transakcje na instrumentach finansowych. Jednocześnie wprowadzone wewnętrzne rozwiązania administracyjne oraz bariery informacyjne mają na celu zapobieganie konfliktom interesów. Wynagrodzenie pracowników sporządzających Publikacje nie jest i nie będzie bezpośrednio lub pośrednio powiązane z wynikami finansowymi uzyskiwanymi przez Pekao S.A. w ramach transakcji na instrumentach finansowych. Pracownicy sporządzający Publikacje nie są zaangażowani kapitałowo w instrumenty finansowe będące przedmiotem Publikacji oraz nie pełnią żadnej funkcji w organach emitenta oraz nie otrzymują od niego wynagrodzenia. Zgodnie z najlepszą wiedzą pracowników sporządzających Publikacje, nie występują powiązania, które mogłyby rodzić konflikt interesów.

Analiza i ewentualna ocena instrumentów finansowych zawarta w Publikacji dokonywana jest przy zastosowaniu kombinacji metod, w tym fundamentalnej, rynkowej, porównawczej i technicznej. Analiza fundamentalna bazuje na założeniu, iż otoczenie ekonomiczne i finansowe ma istotny wpływ na wycenę instrumentów finansowych i oczekiwania co do kierunków zmian w przyszłości. Zaletą tej metody jest oparcie analizy o czynniki obiektywne, w tym wskaźniki makroekonomiczne. Główną słabością może być wpływ krótkoterminowych tendencji rynkowych wywołanych czynnikami pozafundamentalnymi. Metoda rynkowa uwzględnia m.in. takie elementy jak postrzeganie sytuacji rynkowej przez inwestorów oraz bieżące zmiany w relacji popytu i podaży. Jej wadą jest duża subiektywność oraz brak dostępu do aktualnych danych. Metoda porównawcza opiera się na analizie zależności między klasami aktywów czy poszczególnymi instrumentami w celu identyfikacji krótkoterminowych odchyleń od historycznych zależności, co wspiera ocenę płynącą z zastosowania metody fundamentalnej. Wadą tego podejścia może być zbyt daleko idące uproszczenie w postaci bazowania na trendach z przeszłości. Metoda techniczna pozwala oszacować trendy w krótkim terminie, opierając się na analizie zachowania parametrów rynkowych związanych z instrumentami finansowymi w przeszłości. Słabą stroną podejścia jest bazowanie na historii, która nie musi się powtórzyć oraz brak odporności na bieżące zmiany w otoczeniu ekonomicznym.

Niniejsza publikacja nie jest przeznaczona do użytku prywatnych inwestorów. Decyzja inwestycyjna w odniesieniu do papieru wartościowego, produktu finansowego lub inwestycji powinna być podjęta na podstawie opublikowanego prospektu emisyjnego lub kompletnej dokumentacji dla papieru wartościowego, produktu finansowego lub inwestycji. Ostateczna decyzja zawarcia transakcji należy wyłącznie do inwestora. Pekao S.A. nie występuje w roli pośrednika ani przedstawiciela inwestora. Przed zawarciem każdej transakcji inwestor powinien, nie opierając się na informacjach przekazanych przez Pekao S.A., określić jej ryzyko, potencjalne korzyści oraz straty z nią związane, jak również w szczególności charakterystykę, konsekwencje prawne, podatkowe i księgowo-transakcyjne oraz konsekwencje zmieniających się czynników rynkowych, a także w sposób niezależny ocenić czy jest w stanie sam lub po konsultacjach ze swoimi doradcami podjąć takie ryzyko.

Nadzór nad działalnością Pekao S.A. sprawuje Komisja Nadzoru Finansowego.

Powielanie bądź publikowanie niniejszego dokumentu lub jego części bez pisemnej zgody Pekao S.A. jest zabronione.

Departament Analiz Makroekonomicznych

Ernest Pytlarczyk, CFA, Główny Ekonomista Banku

☎ +48 (22) 524 59 14

✉ ernest.pytlarczyk@pekao.com.pl

Zespół Analiz Sektorowych

Krzysztof Mrówczyński, Manager

☎ +48 (22) 524 68 55

✉ krzysztof.mrowczynski@pekao.com.pl

Marek Czachor

✉ marek.czachor@pekao.com.pl

Jerzy Grześkowiak

☎ +48 (22) 524 87 76

✉ jerzy.grzeskowiak@pekao.com.pl

Paweł Kowalski

☎ +48 (22) 524 68 51

✉ pawel.kowalski1@pekao.com.pl

Kamil Zduniuk

☎ +48 (22) 524 68 52

✉ kamil.zduniuk@pekao.com.pl

Zespół Analiz i Prognoz Rynkowych

Adam Antoniak

☎ +48 (22) 524 59 95

✉ adam.antoniak@pekao.com.pl

Piotr Bartkiewicz, CFA

✉ piotr.bartkiewicz@pekao.com.pl

Aleksandra Beśka

✉ aleksandra.beska@pekao.com.pl

Kamil Łuczkowski

☎ +48 (22) 524 59 15

✉ kamil.luczkowski@pekao.com.pl